הורו בית דין פרק ראשון הוריות

מד א מיי׳ פ״ב מהל׳ שגגות הלכה ח סמג עשין ריח: מה ב מיי׳ פ״ג מהל׳ טומאת מקדש הלכה י וטור״ע מהל׳ טומ׳ המקדש הל׳ ח) סמג לאוין דש:

רבינו חננאל

אמר מדבר גופיה נשמעינה דגמר מדבר דזקן ממרא. דכתיב כי יפלא ממך דבר מה להלן דבר ולא כל הגוף אף בהוראה דבר ולא כל הגוף והכי תניא בתוספתא׳ הורו לבטל במקצת ולקיים מקצת הרי אלו חייבין שנא׳ דבר נאמר כאן דבר ונאמר להלן דבר מה דבר האמור להלן מקצתו ולא כולו אף האמור כאן מקצתו ולא כולו אתה אומר מקצתו ולא כולו או אינו אלא כולו ת״ל בין דם לדם ולא כל דם בין דין לדין ולא כל דין בין נגע לנגע וגו׳ א) וכהאי גוונא מפרש בסוף פ׳ אלו הן הנחנקין (פ״ז.): אמר רב יהודה אמר שמואל לעולם אין כ״ד חייבין עד שיורו בדבר שאין הצדוקין מודין בו פ׳ שהוא מדברי חכמים אבל צדוקין מודין בו פטור׳ מאי טעמא זיל קרי בי רב הוא. כלומר אין אלו ראוין להוראה ושוגגין קרובין למזידין הן אצל הוראה שהיה להן ללמוד ולא למדו. ואותיבנה ממתני׳ א׳ נמי מברייתא יש נדה בתורי׳ אבל הבא על שומרת יום (פנויה) [פטור] אמאי והא כתיב יהיה לה למלמד שהיא [סופרת] אחד לאחד (ת״ל) [דכתי׳ כל ימי זובה כמשכב נדתה יהיה לה וכל הכלי אשר תשב עליו [טמא] יהיה] ותניא בסיפרא (פ״זה) מנין שהיא משמרת אחד לאחד ת״ל [טמא] יהיה. יכול כשם שהיא משמרת אחד לאחד כך תשמר שני לשני. ודין הוא מה אם הזב שאינו סופר אחד לאחד סופר שבעה לב׳. ובה שהיא סופרת אחד לאחד אינו דין שתשמר שני לשני ת״ל יהיה לה אין לה אלא יום אחד. ודחינן מתני׳ כגון דהורו דכדרכה אסירא השומר׳ יום כנגד יום שלא כדרכה שרי׳ ואקשינן דשלא כדרכה נמי בהדיא כתב משכבי אשה דאלמא תרוייהו שוו ופרקינן כגון דאמר׳ גמר ביאה הוא דאסיר בשומרת יום כנגד יום אבל הבעאה שריא ודחינן [האי] סברא דהבעאה בהדיא כתיב בה את מקורה הערה. והדרינן למימר כגון דאמר׳ הבעאה בשומרת יום כדרכ׳ אסירא בשלא כדרכה שריא. אקשינן אי הכי נדה נמי כלומר אמאי נקטת שומרת יום בנדה גופה יכולין לומר כדרכה הוא דאסירא דכתיב מקורה. ופרקי׳ דאמר׳ כי כתיב הבעאה באשה דוה כתיב פ׳ דכתיב ואיש אשר ישכב את אשה דוה וגלה את ערותה את מקורה הערה וגו׳ אבל בשומרת יום כנגד יום לא כתיב ומותר להעדות בה אפי׳ כדרכה. אי בעית תימא לעולם דשרו גמר ביאה כדרכה בשומרת יום ודקאמרת הא כתיב יהיה לה לא פליגי עליה (מאי הוא) [מיהו] אמרי זבה אינה אסורה אלא ביום דכתיב כל ימי זוב טומאתה אבל בלילות שריא. פ׳ ק״ל דלא מקבעא זבה אלא סמוך לנדתה דכתיב על נדתה. השתא כיון דחזת דם יום ח׳ דבעיא לנטורי׳ ט׳ וקשורו לה ליל ט׳ דהוא פלג יומו בההוא שעמא דאמינא. והיינו דקתני תנא שומרת יום. ואי קשיא לך אי הכי אפי׳ זבה (הם) [אין] הכי נמי (מאי הוא) [מיהו] כיון דתני יש נדה בתורה נקיט איסורא דסמיך לנדה ואילו קביעא זבה בתר הכי אתי׳ תא שמע יש שבת

בתורה אבל המוציא מרשות היחיד לרשות הרבים פטור ואמאי והא כתיבא פי׳ ויצו משה ויעבירו קול במחנה. וגרסינן בפ׳ הזורק בשבת מכדי דגריקה תולדה דהוצאה היא הוצאה גופא היכא כתיבא. א״ר יוחנן דאמר קרא ויצו משה ויעבירו וגו׳ משה היכא קאי במחנה לויה וכו׳ ומאמי דבשבת קאי גמר העברה [דעברה] מיום הכפורים וכו׳ ב) (ויק״ל וה) [וקר׳ בה] לא תעשה כל מלאכה. וגרסי׳ [בתלמוד] בני מערבא בתחלת שבועות ומנין שהוצאה קרויה מלאכה ר׳ שמואל בשם ר׳ יוחנן ויצו משה וגו׳ נמנעו מלהוציא מבהיהם לתת לגזברין ומלהוציא מידן להכנים ללשכה בשם ר׳ אחא שמע לה מהדא ולא הוציאו משא מבחיכם ביום השבת וכל מלאכה לא תעשו. וראיתי ספרים שכתוב בהן אמאי והא כתיבא אל יצא איש ממקומו והא שכושא דספרי הוא דהך קרא בתחומי שבת מיירי. ופרקינן דאמר הוצאה אסירא הכנסה שריא. פי׳ דאגן מסברא ולפנין הכנסה: איבעיית תימא דאמר הוצאה והכנסה אסירא. זריקה והוטשה מרשות לרשות שריא: ת״ש יש עבודת כוכבים בתורה אבל המשתחוה פטור אמאי והא כתיב לא תשתחוה לאל אחר ופרקינן דאמר כדרכה אסורה. פי׳ כגון פעירה לפעור וזריקה למרקוליס שלא כדרכה שריא. פי׳ דקטעו בהא [קרא] איכה יעבדו הגוים האלה. ומפורש בפרק ד׳ מיתות (דף ס׳ א״א): איבעיית תימא דאמר׳ השתחויה גופה דאסורא שיש בה פישוט ידים ורגלים הא השתחויה שאין בה [פיו״ר] שרייא. וקיי״ל כדאמר רב יהודה אמר שמואל: (שייך לדף ד ע״ב) בעי רב יוסף היכא דהורו בשאר מלאכות דאסור בשבת כביטול מקצת וקיום מקצת דמי והויא הוראה או דלמא כיון דעקרי לה לחרישה לגמרי כלעקור את כל הגוף דמי ואינה הוראה. ואתן למפשט דהוריה הא מדתנינן יש נדה בתורה אמאי והא עקרי דין שומרת יום כנגד יום לגמרי יש״מ. ודחינן דאמר׳ כדרכה אסירא וכו׳ כי רישא ולעולם לא עקרי לגמרי. ת״ש יש שבת בתורה כו׳. ואמאי והא עקרי ליה לגמרי ודחינן דאמר׳ הוצאה אסירא כי רישא ולעולם לא עקרי לגמרי. ת״ש יש עבודה כוכבים וכו׳ ולא אפשיטא בעיא דרב יוסף בהדיא: בעי׳ דיראה היכא דהורו בה ולעולם לא עקרי לגמרי. ת״ש יש שבת בתורה כו׳ השביעית במאי טעו בהך קרא דכתיב וביום השביעי תשבות בחריש ובקציר תשבות בזמן שהחרישה והקצירה מותרות בו אז נוהג איסורן [בשבת] אבל בשביעית דכתיב שדך לא תזרע וכו׳ לא אסירי מהו [הא] דקא מורו בשאר שני שבוע בכיטול מקצת וקיום מקצת דמי והוי הוראה. אי דלמא כיון דקא עקרי לה לשביעית פי׳ לשבתות השביעית לגמרי כלעקור מ[סוף] מנהדרין המתנבא לעקור דבר מן התורה חייב. לבטל מקצת ולקיים מקצת ר׳ שמעון פוטר ובעבודת כוכבים אפי׳ אמר היום קיימה ומחר בטילה חייב. דאלמא כי האי גוונא כביטול מקצת וקיום מקצת דמי ס״מ. והא מתניתא מתרצא בסוף אלו הן הנחנקין: **מתני׳** הורו ב״ד וידע אחד מהן שטעו ואמרו להן טועים אתם. פי׳ ולא האזינו אליו. או שלא היה מופלא של ב״ד שם פי׳ בשעת הוראה ואע״ג דמניינם שלם דאי בו משתלם מניינם מאי איריא מופלא אפי׳ כל דהו דכל עדת אמר רחמנא אלא כגון שהיו יותר מע״א או שהיה אחד מהע״א גר או ממזר או נתין או זקן או שלא ראה לו בנים. פטורין כלומר אין הוריית הדריות דכתיב אלו אינן ראוים להיות מכלל אלה המורים שנאמר כאן כאם כל עדת ישראל ישנו ונאמר להלן ובאם יחטא אחד דבבחי דיינן מרובן מיירי כדמפרש (בע״א סנהדרין) [ספ״א דסנהדרין] אף הני דליהוו כולהו ראוין להורייה. והא דתנן זקן דתרגומה שאין לו כבר תוחלת בנשים שכבר נסתבל התגבב והופרה האבינה ומשום הכי לא חזי דהא בעיה ליה מאוריתא מצות פריה ורביה דלא קיים. ויש מפרשים מפני שאינו רחמני דלא מיחם אלא

ו״ל ור״מ. דדרשי מרי קהל לג״ש ולא מייתר חד להורלה תלויה בבית דין אם כן הורלה תלויה בבית דין מנא להו: **מעיני העדה נעשתה לשגגה.** שתעשה לשגגה על ידי אחרים דהיינו על ידי הורלה תלויה בבית דין: **רבא אמר כי לכל העם בשגגה.** שיהו כולם תלויין בשגגת הקהל וכ״ד דהורלה תלויה בכ״ד ומעשה תלוי בקהל: **הוה אמינא אפי׳ מיעוט.** שיהו מבילין פר: **הוה אמינא בית דין בכדי רובא.** ולא יהו מבילין פר עד שיעשו בית דין עם הלבור לדיעבי לבית דין הורלה ועשיה כתב רחמנא והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה שתעשה שגגה על ידי אחרים דהורלה בלבד תלויה בבית דין: **ילפינן מעיני מעיני.** כתיב הכא מעיני הקהל [ב] וכתיב בעבודת כוכבים והיה אם מעיני העדה: **אכל חד שבע דליכא רובא לא.** והוא הדין לבעים או שלשה שבטים: **רבי שמעון אמינא כעי.** פר לכל שבט ושבט ופר לבית דין: **אי כהלכתא בית דינו לית שמעון לית ליה.** דהא לא מייתר ליה (לא) קהל להורלת בית דינו: **אלא לאו רבי יהודה היא.** וקתני מה הן מבילין פר אחד אלמא לא מייתו אלא שבטים בהדיה: **אמרי הכא במאי עסקינן** וכו׳. ותנא קמא רבי שמעון בן אלעזר אומר וכו׳ ורבי שמעון אומר שני פרים בפר לכל שבט ושבט ופר לבית דין: **מאן הוה אחיליד ליה בהכיא שבטא.** כלומר מאן הוה עדיף למילד ההיא שבטא בנימין ושמע מינה דקאמר ליה רחמנא דשבטא מחיליד לך קהל אחרינא: **י״ל שבטים לא.** בתמיהה והא אמרת דשני שבטים איקרו קהל יהודה ובנימין אלא ודאי כי הכי קאמר ליה דשבטא מחיליד לך קהל אחרינא אלמא שבט בנימין גבדו איקרי קהל: הכל

רבי שמעון ורבי מאיר דהוראה תלויה בבית דין ומעשה תלוי בקהל מנא להו אמר אביי דאמר קרא [1] והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה רבא אמר [2] מלכל העם בשגגה וצריכא דאי כתב רחמנא והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה הוה אמינא אפילו מיעוטא להכי כתיב לכל העם בשגגה ואי כתב לכל העם בשגגה הוה אמינא עד דעבדי בית דין בהדי רובא להכי כתיב והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה והא כי כתיבי הני קראי בעבודת כוכבים הוא דכתיבי ילפינן מעיני מעיני: הורו ב״ד של אחד וכו׳: אביעיא להו שבט אחד לרבי יהודה בהוראת ב״ד הגדול מי מייתו שאר שבטים או לא מי אמרינן שבעה שבטים הוא דמייתו שאר שבטים בהדייהו משום דאיכא רובא אבל חד שבט דליכא רובא לא או דלמא לא שנא תא שמע מה הן מביאין פר אחד רבי שמעון אומר שני פרים במאי עסקינן אילימא שחטאו שבעה ר״ש תמניא בעי אלא דחטא שבט אחד במאי אי בהוראת בית דינו רבי שמעון לית ליה אלא לאו בהוראת בית דין הגדול ותנא קמא מני אי נימא רבי מאיר הא רובא בעי אלא לאו רבי יהודה [6] (וכגון שחטא שבט אחד) אמרי הכא במאי עסקינן כגון שחטאו ששה שבטים והן רובן של קהל ורבי שמעון בן אלעזר היא דתניא [3] ר״ש בן אלעזר אומר

משמו חטאו ששה והן רובו של קהל או שבעה אף על פי שאינן רובו של קהל מביאין פר תא שמע רבי יהודה אומר שבט שעשה בהוראת בית דינו אותו השבט חייב ושאר כל השבטים פטורין ובהוראת ב״ד הגדול אפילו שאר שבטים חייבים שמע מינה אמר רב אשי מתניתין נמי דיקא דקתני ועשה אותו השבט על פיהם אותו השבט חייב ושאר כל השבטים פטורין למה לי למיתנא ושאר שבטים פטורים הא תנא אותו השבט חייב וכיון דתנא אותו השבט חייב ממילא ידענא שאר שבטים פטורין אלא הא קמשמע לן דבהוראת בית דינו הוא דשאר שבטים פטורים אבל בהוראת ב״ד הגדול אפילו שאר שבטים חייבין שמע מינה איבעיא להו שבט אחד שעשה בהוראת בית דין הגדול לרבי שמעון מי מייתו או לא תא שמע מה הן מביאין פר אחד רבי שמעון אומר שני פרים (במאי עסקינן אילימא שחטאו שבעה) שני פרים שמנה פרים בעי אלא דחטא שבט אחד ובמאי אילימא בהוראת בית דינו רבי שמעון לית ליה אלא בהוראת בית דין הגדול ותסברא תנא קמא מני אי רבי מאיר הא רובא בעי אי רבי יהודה שאר שבטים נמי מייתו (אלא) הא מני רבי שמעון בן אלעזר היא וכדתניא תא שמע וחכמים אומרים לעולם אינו חייב אלא על הוראת בית דין הגדול [3] מאן חכמים אילימא רבי מאיר רובא בעי אלא לאו רבי שמעון היא שמע מינה ורבי יהודה ורבי שמעון [7] [4] שבט אחד דאקרי קהל מנא להו אמרי דכתיב [5] ויעמד יהושפט בקהל יהודה וירושלים [8] (נכח חצר בית ה׳) החדשה [9] מאי חדשה א״ר יוחנן [10] שחידשו דברים ואמרו טבול יום אל יכנס במחנה לויה מתקיף לה רב אחא בר יעקב ממאי דלמא שאני ירושלים דהוה נמי בנימין אלא אמר רב אחא בר יעקב דכתיב [4] ויאמר אלי הנני מפרך והרביתיך ונתתיך לקהל עמים וגו׳ מאן אתיליד ליה היהא שעתא בנימין ש״מ ה״ק רחמנא מתיליד לך השתא קהל אחרינא א״ל רב שבא לרב כהנא דלמא הכי קא״ל רחמנא לכי מתיליד לך בנימין הוא דהוו [11] ב״ב שבטים דמתקריית קהל א״ל אלא שנים עשר שבטים איקרו קהל אחד עשר שבטים לא איקרו קהל [12] תניא ר״ש אומר מה תלמוד לומר [5] ופר שני בן בקר תקח לחטאת על מלכד שהם שנים והלא כבר נאמר [6] ועשה את האחד חטאת ואת האחד עולה לה׳ [אלא] יכול [תהא] נאכלת חטאת לזיים ת״ל ופר שני שני לעולה מה עולה לא נאכלת אף

תוספות

ה״א עד דעבדי בית דין בהדי רובא ב׳. תימה דשמא מע״פ שמיעוט נשמלו מלבור לא מיישינן כ״ש דלא ניחוש לבית דין כיון דרובא ניהו בשלמא מ׳ הוי בעינן טולהו ניחא לליעבי בית דין בהכייהו: **שבעה שבטים הוא דמייתו** כו׳. לר׳ יהודה דקאמר בגרייתא לעיל אפילו שני שבטים ה״מ לגיעבי אבל בב׳ שבטים לא אלא אמאמר׳ מינכי ליה לתיריב ז׳ שבטים: כגון שחטאו ששה שבטים והן רובן בו׳. תימה ל״ג מ״ט דרבי שמעון דלא מחייב אלא פר אחד הא לא אשכחן דפליג אר׳ יהודה אלא דבעי נמי פר לבית דין אבל מודה מיהו לרבי יהודה דשבט אחד איקרי קהל: **הנני מפרך והרביתיך** וגו׳. תימה דשביק קרא דאמר הקב״ה ליעקב גוי וקהל גויים יהיה ממך:

חייבין אלא על הוראת ב״ד הגדול בלבד ומדקתני חכמים מסתמא מכלל דבנן בני פלוגתייהו דר׳ יהודה ר״ש ור״מ דדוקא ר״ש היא ולא ר״מ: ואימא עד דאיכא שני שבטים דהתם שבט יהודה דבנימין הוה וכן מוכח קרא (דתנו) [דכתיב] בקהל יהוד׳ וירושלי׳ (וירושלים) היינו שבט בנימין שהיתה העיר בחלק בנימין כדמוכח בפ׳ איזהו מקומן (דף נד): אלא אמר רב אחא בר יעקב מהכא הנני מפרך והרביתיך ונתתיך לקהל עמים. תימה דמייתי האי קרא דליכא למשמע מניה דה״ל לאחויי מההוא קרא דכתיב גוי וקהל גוים יהיה ממך כי זה הפסוק נאמר על לידת בנימין לבד ומהאי קרא מייתי בירושלמי כל שבט ושבט קרי קהל שנאמר גוי וקהל גוים יהיה ממך ועדיין לא נולד בנימין ומה שפי׳ רש״י בריהתי יעקב ונתתיך לקהל עמים בשרני שעתיד לצאת ממני קהל ועמים לפי שאמר [לו] גוי וקהל גוים על מי אמר גוי לא על בנימין כשהוא אומר וקהל גוים הרי שנים אמור לבד מבנימין ושוב לא נולד לי בן אלא שעתיד א׳ משבטי ליחלק ומעתה אותה מתנה אני נותן לך. מה שכתוב כשהוא אומר וקהל גוים הרי שנים דמשמע דיש ב׳ אחרים לבד מבנימין לא מוקהל קדריש דע״כ אבנימין קאי דהא מוכח מיני׳ רבא דשבט א׳ איקרי קהל אלא מגוים (קאי) קדריש:

מסורת הש״ס

ו) כ״ס כתב שהוא טעות סופר. ב) (לעיל ב. ע״ש). ג) (עירובין פב. וש״נ). ד) [פסחים פ. ממות טו.]. ה) [נ״ל בבית ה׳ לפני החצר]. ו) פסחים נב: יומות ז: זבחים נ: ס״ש. ז) ס״ב פ״ה ויקרא. ח) [ויקרא ד]. ט) כרתות לה. י) [ומס].

תורה אור השלם

1. וְהָיָה אִם מֵעֵינֵי הָעֵדָה נַעֲשָׂתָה לִשְׁגָגָה וְעָשׂוּ כָּל הָעֵדָה פַּר בֶּן בָּקָר אֶחָד לְעֹלָה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַיְיָ וּמִנְחָתוֹ וְנִסְכּוֹ כַּמִּשְׁפָּט וּשְׂעִיר עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת: במדבר טו כד
2. וּנְסָלַח לְכָל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָם כִּי לְכָל הָעָם בִּשְׁגָגָה: במדבר טו כו
3. וַיַּעֲמֹד יְהוֹשָׁפָט בִּקְהַל יְהוּדָה וִירוּשָׁלִַם בְּבֵית יְיָ לִפְנֵי הַחָצֵר הַחֲדָשָׁה: דברי הימים ב כ ה
4. וַיֹּאמֶר אֵלַי הִנְנִי מְפָרֶךָ וְהִרְבִּיתִךָ וּנְתַתִּיךָ לִקְהַל עַמִּים וְנָתַתִּי אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת אַחֲרֶיךָ אֲחֻזַּת עוֹלָם: בראשית מח ד
5. וּלְקַחוּ פַּר בֶּן בָּקָר וּמִנְחָתוֹ סֹלֶת בְּלוּלָה בַּשָּׁמֶן וּפַר שְׁנִי בֶּן בָּקָר תִּקָּח לְחַטָּאת: במדבר ח ח
6. וְהָלְאֹם יִסְמְכוּ אֵת יְדֵיהֶם עַל רֹאשׁ הַפָּרִים וַעֲשֵׂה אֶת הָאֶחָד חַטָּאת וְאֶת הָאֶחָד עֹלָה לְיְיָ לְכַפֵּר עַל הַלְוִיִּם: במדבר ח יב

מוסף רש״י

ויעמד יהושפט. אותו היום נעהבו ישראל מטומאה שביהיכם, נזדרזו היום (יומא ז:). **החדשה.** הר הבית, יקרי לה חדשה מפני מיום שחידשו והוסיפו על קדושתו כי ביום ותמרו עמוד יום לא יכנס לה (פסחים צב.) אי: שחידשו בה בהלכותיה. (זבחים לב:). **בחצר הדרום.** הר הבית (יומא ז:).

תוספות הרא״ש

אמר אביי אמר קרא [והיה אם מעיני העדה] נעשתה לשגגה עד שתעשה שגגה על ידי אחרים דפשט׳ דקרא מעיני העדה לא קאי אב״ד מדלא כתיב ונעלם מעיני העדה אלמא משמע דאצירוהא קאי. ומ״מ מדכתיב נעשתה לשגגה ולא כתיב ועשו העדה בשגגה. אלמא משמע שנעשתה שגגה על ידי אחרים שהורו להם היתר. ורבא אמר אמר קרא כי לכל העם בשגגה. דמשמע שכל ישראל שגו בדבר וב״ד בכלל כל העם הם ובשגגת מעשה אי אפשר לכלול בית דין עם הצבור דהא אמרי׳ בסמוך מדכתיב נעשתה לשגגה מפקי ב״ד משגגת מעשה אלא ע״כ שגגה מעשה דכתיב בב״ד בשגגת הוראה איירי: מ״נ כי שמעינא ליה לר׳ יהודה ז׳ שבטים ולא כמו שכתוב במקצת ספרים כי שמע׳ ליה לרבי יהודה ב׳ שבטים דאף אששה מבעיא ליה משום דלא תני ר׳ יהודה לעיל גרי׳ אלא בז׳ שבטים ומסתבר למימר דדוקא רובא הוא דגרי׳ למעוט׳ ומשום דמבעיא ליה אף בשבט א׳ טעו לכתוב ב׳ שבטים וליתא דמשבט א׳ עד ז׳ שבטים קא איבעי׳: **ובאי** אי בהוראת בית דינו ר״ש ל״ל. פרש״י ז״ל דהא לא מייתר ליה קרא לעיל להוראת ב״ד והא לאו ראיה היא דתלמודא קא דרשי לעיל הני קהלי אליבא דאינהו דתנאי דדרש לכל תנא ותנא לפום מאי דשמע׳ ליה בקרא ההוא תנא ואי לאו דשמע׳ ליה בהדיא דר׳ שמעון פטר שבט שעשאו בהוראת ב״ד הוי מצי למימר דר״ש סבר כר׳ יהודה דתניא דרש לדרשא זו כי היכי דדרש ליה ר׳ יהודה אלא דראי אהא קא סמוך דקתני במתניתין וחכ״א אינם

הורו בית דין פרק ראשון הוריות

הכל עולה סלקא דעתך. והכתיב שעירי עזים לחטאת [1]: **אף חטאת.** דהקריבו לא נאכלת לפי שהיו שעירין של צבור הנשרפין דמן לפני ולפנים לכתביא [2] וכל חטאת אשר יוצא מדמה אל אהל מועד לכפר בקדש כתבון (זבחים דף מז.) פרים הנשרפין והשעירים הנשרפין דהיינו שעירי עבודת כוכבים דצבור דאמר רב יהודה על עבודת כוכבים הביאום: **ואידך דכ"ד.** ומאד שהביאו ג"ד הרי י"ב: כין לר' יהודה בין לר' שמעון בין לרבי מאיר היכי קרבי הנהו חטאות והא מייתי הנהו דחטאו בימי לדקיהו דהוו חטאת שמתו בעליהן: **לפי שאין מיפה בצבור.** דאע"ג דמתו צבור לא אזלא למיתה חטאת דילהו: **אילימא מדכתיב אחת אבותיך יהיו בניך.** דמשמע דבניה במקום אבות קיימי וכאבות חייס דמו והכא איכא בנים דדורו של לדקיהו: **אי הכי אפי' ביחיד נמי.** לימא חטאת שמתו בעליה דלא למיתה אזלא דלהוי הכי במקום אב: **משעיר דר"ח.** דהוי חטאת דאמר דחמנא לצבור מתרומת הלשכה דכל קרבנות לצבור מתרומת הלשכה הם באין והא דאמר מייתו להו מישראל לאחר שנתרמה תרומת הלשכה: **והיך.** ישראל דפייסו: **היכי מייתו.** שעיר דר"ח דאתא מתרומת הלשכה והא הוי חטאת שמתו בעליה אלא ש"מ וכו': **מי דמי שעיר דר"ח דלמא.** מיתו מצבור דלמא לא מיתו דספק הוי ואהכי קרבה אלא הכא דורו של לדקיהו ודאי מתו: **דאייה כפרה זו.** בעגלה ערופה שהכפר על יופאי מצרים וכיון שהכפר על יופאי מצרים ויופאי מצרים מתים ניחה אלמא אין מיתה בצבור וה"ק לדורו של לדקיהו דאע"ג דמתו מתכפרין בהנהו חטאות: **הסם.** גבי עגלה ערופה כולהו אימתנהו בחיים דעיקר כי אתיא עגלה ערופה אהני (דהיכי) דאימתנהו קא אתיא ומצו דמכפרה אחיים מכפרה נמי אחיים מכפרה אלא הכא מי הוו חיים אין הכי נמי דכתיב מהכהנים והלוים וראשי האבות וגו' ודלמא מועטין הוו ולא רבים הוו הכתיב [5] (ולא הכירו בקול) תרועת קול השמחה שמע מינה דרובא הוו אומן דבוכין והוי כחטאת שרוב בעליה קיימין ומשום הכי קרבה: **והא מוזיף הוו.** דורו של לדקיהו ובני קטלה ניחה ולא בני קרבן ניחה והיכי מתכפרים בהנך חטאות: **הוראת שעה היתה.** דלמ"ד לא הוו מוזיף הוו מתכפרים: **תנו רבנן מם אחד מן הצבור.** כגון שהורו ב"ד ועשו לבור על פיהם ולא הספיקו להביא עד שמת אחד מן הצבור חייבין וכו': **מם אחד מן ב"ד.** והוא ליה חטאת שמת אחד מן השותפין דהויא כמתו מקלת בעליה ולא קרבה. הא דלקיהו להו שותפין לא משום חטאת של שותפין דעלמא קרבה דאין בנים מביאין קרבן אלא האי דלקיהו להו שותפין משום דלא מצי קרי ליה לצבור הא לאו לבור מיהו הלכך קרי ליה שותפין: **דאין לבור מפיס.** דאין דין מיתה בצבור דכי גמירי חטאת שמתו בעליה למיתה אזלא ביחיד ולא בצבור: **שמעינן ליה לר"ש דאמר חטאת השופפין אינה מפה דשניא פר ושעיר של יום הכפורים שאכדו והפריש אחרים תחתיהם.** ומתכפרו בו וקאמר רבי שמעון יעבו דלא הוי כחטאת שכפרו בעליה דעלמא דלמיתה אזלא משום דחטאת שותפות לאו כחטאת יחיד דמיא אלא כחטאת לבור דמיא והוא הדין כי מת אחד מן השותפין דלא כחטאת שמתו בעליה דמיא אלא חטאת השותפין היא ואיתה מתה והכא הוא דקאמר יעבו משום דהא כפרו בעליה אבל היכא דמת אחד מן השותפין אימא לך דקבירא ליה לרבי שמעון דקרבה לחטאת השותפין אינה מתה הלכך לא מיתוקמא כרבי שמעון: **רבי יהודה אומר כולן יעמוד.** דהכי ס"ל לדפי' חטאת לבור מתה: **אמר ליה רב יוסף הכניס קא אמרת שאני הכהנים דאיקרו קהל דכתיב על הכהנים ועל כל עם הקהל יכפר.** דלתקנם לקהל וכיון דאיקרו קהל משום הכי קאמר רבי שמעון דפר חטאת דילהו דמי לבור דמי דאינה מתה אבל בחטאת השותפין לעולה אימא לך דס"ל לרבי שמעון דכי מת אחד מן השותפין דלא קרבה וכי מת אחד מן בית דין פטור ואכתי נוקמה כר"ש: אלא

אף חטאת לא נאכלת [6] כיוצא בו אמר רבי יוסי [1] הבאים מהשבי [3] הגולה הקריבו [עלות] לאלהי ישראל פרים שנים עשר וגו' הכל עולה הכל עולה סלקא דעתך אפשר שחטאת עולה אלא הכל בעולה מה עולה לא נאכלת אף חטאת לא נאכלת דתניא רבי יהודה אומר על עבודת כוכבים הביאום ואמר רב יהודה אמר שמואל על עבודת כוכבים שעשו בימי צדקיהו בשלמא לרבי יהודה משכחת לה להני שנים עשר חטאות כגון דחטאו שנים עשר שבטים דמייתו שנים עשר שעירים אי נמי דחטאו שבעה שבטים ושארא אינך בגרירה ולרבי שמעון נמי משכחת לה כגון דחטאו אחד עשר שבטים דמייתו אחד עשר שעירים ואידך דב"ד אלא לרבי מאיר דאמר בית דין מביאין ולא צבור שנים עשר היכי משכחת ליה כגון דחטאו והדר חטאו והדר חטאו עד תריסר זימני והא מייתי להו הנהו דחטאו אמר רב פפא כי גמירי חטאת שמתו בעליה במיתה הני מילי ביחיד אבל לא בצבור [4] לפי שאין מיתה בצבור מנא ליה לרב פפא הא אילימא מדכתי' [2] תחת אבותיך יהיו בניך אי הכי אפילו ביחיד נמי אלא [5] דוקיא דרב פפא משעיר דראש חדש דאמר רחמנא מייתי מתרומת הלשכה והא מייתי להו מישראל והנך דפיישי היכי מייתו אלא שמע מינה חטאת שמתו בעליה בצבור קרבה מי דמי שעיר ר"ח דלמא לא מייתו מצבור אבל הכא ודאי מייתו אלא טעמא דרב פפא מהכא דכתיב [3] כפר לעמך ישראל אשר פדית ה' [7] ראויה כפרה זו שתכפר על יוצאי מצרים מדכתיב אשר פדית מי דמי התם כולהו איתינון מגו דמכפרה אחיים מכפרה נמי אמתים אלא הכא מי הוו חיים אין הכי נמי דכתיב [4] ורבים מהכהנים והלוים וראשי האבות וגו' ודלמא מועטין הוו ולא רבים הוו הכתיב [5] (ולא הכירו בקול) תרועת

השמחה לקול בכי העם [וגו'] והקול נשמע עד למרחוק והא מזידין הוו הוראת שעה היתה הכי נמי מסתברא דאי לא תימא הכי [1] אילים תשעים וששה כבשים שבעים ושבעה בנגד מי אלא הוראת שעה היתה הכא נמי הוראת שעה היתה [6] ת"ר מת אחד מן הצבור חייבין אחד מבית דין פטורין מאן תנא אמר רב חסדא אמר רבי זירא אמר רב ירמיה אמר רב רבי מאיר היא דאמר ב"ד מביאים ולא צבור הלכך מת אחד מן הצבור חייבין דהא קאים כוליה בית דין מת אחד מבית דין פטורין דהויא לה חטאת שמת אחד מן השותפין ומשום הכי פטורין מתקיף לה רב יוסף ונוקמה כרבי שמעון דאמר בית דין עם הצבור מת אחד מן הצבור חייבין דאין צבור מתים מת אחד מבית דין פטורין כדאמרינן דחטאת שותפין היא א"ל אביי שמעינן ליה לר"ש דאמר חטאת שותפין אינה מתה [7] דתניא פר ושעיר של יום הכפורים שאבדו והפריש אחרים תחתיהם ימותו כולן דברי רבי יהודה ר"א ור"ש [8] אומר [9] ירעו לפי שאין חטאת צבור מתה א"ל רב יוסף כהנים קא אמרת שאני כהנים דאיקרו קהל דכתיב [6] על הכהנים ועל כל עם הקהל יכפר אלא

תוספות

ה"נ בח"כ וכן היה ר"י אומר ע"ז עבודת כוכבים הביאום ואתא לפרושי דברי ר' יוסי: אילים ובכשב. לגיר עיון מלי עצמא נשרפו שהרי אינן באין על עבודת כוכבים: הוראת שעה היתה. הוא הדין דעל כולהו מלי לתרוצי הכי: ור' שמעון אומר אע"פ שלא הביאו עגלה ערופה מתכפרין בזו: [3] ומ"ל דרובא הוה. פרש"י ז"ל ודלמא מיעוט הוי והוה עגלה ערופה מתכפרין בזו: [4] ת"ל [דלהאי] פירושא לא שני מידי דנחי דהשבים ששבו מהגולה בשלמא שהיו ז' רבוא היו רובן בחרבן בית ראשון שנשארו מדורו של צדקיהו אבתי הנך דמחו מדורו של צדקיהו הוו נפישי טפי מרוב עולי גולה והוי ליה חטאת שמתו רוב בעליה. ותו מ"ל לפלוגי בין חטאת שמתו רוב בעליה לחטאת שמתו מיעוט בעליה. ופי' דלמא הנך דלא הוו בימי בית ראשון הוו נפישי מהנך דאשתיירו מבית ראשון והוה להו הנך דאשתיירו מיעוט קהל ולפטורו לגמרי בהכי דאמרי (לעיל דף ג.) מרובין ונתמעטו כמעיקרא דיינינן להו ניחא אלא לר"ש דאזיל אף בתר ידיעה מבאי דבשעת ידיעה רובה דקהל הוי. ומיתתי קרא דעולי גולה רובן היו מאותן שראו בית ראשון: [5] **מאי** דלמא ר"ש היא. דכר"מ לא מתוקמא שפיר דמאי קמ"ל אי מת א' מן צבור שב"ד חייבין. אבל אי מוקמת לה כר"ש א"ש שמתו מקצתן המביאין קרבן חייבין השאר להביא: **שמעי** לר"ש דאמר חטאת שותפין לאו למיתה. הלכך לר"ש חייבין: **ר"א** ור"ש אומרים ירעו עד שיסתאבו. ופר יוה"כ חטאת השותפין הוא וקאמר ר"ש דאינה מתה ובייוה"כ שמתכפר באחר ירעה. וב"ד שמת א' מהן יקריבו הנשארים: ה"נ רש"י א"ל רב יוסף כהנים קאמרת שאני כהנים דאיקרו קהל דכתיב על הכהנים ועל כל עם הקהל יכפר. ופי' דהאי קהל משמע דקאי נמי אכהנים ומשום דאיקרו קהל קאמר ר"ש דחטאת דידהו כחטאת הקהל דמי ואינה מתה אבל חטאת השותפין ס"ל דמתה ומתוקמא שפיר כר"ש. וגירסא זו אינה נכונה דאדרבה מדהוצ"א הכהנים מכלל עם הקהל מכלל דלאו קהל איקרו. ונראה כגי' ספרי ספרד כהנים קאמרת כהנים עם לעצמן איקרו. מדחלק כהנים מעם הקהל מכלל דחשיבי אינהו עם לעצמן כמו עם הקהל כי שקולים כנגד עם הקהל:

מם א מי"ר פ"ד מהל' פסולי מוקדשים הל' ז הלכה ב: מם ב מי"ר שם הל' ט ופ"ה מהל' עבודת יום"כ הלכה טז:

רבינו חננאל

מאן דאית ליה בני דכתיב כרחם אב על בנים ואיכא לאקשויי אי הכי מאי שנא זקן. ואי קשיא לך לרב חסדא דגמר ממשה מכדי כיון דקי"ל דהאי עדת ישראל בב"ד הגדול קא מיירי כדמפרש בסיפרא ליישתוק קרא מיניה. הוא גופיה לגמר ממשה ואמאי גמיר מפנהדרין קטנה. דאיהי גופה ממשה גמרא. איכא לפרוקי אי מהתם הוה אמינא הני מילי דבעי דומין לו בדיני נפשות וכיוצא בהן. אבל (ריחיידיהה) (דהוראה) היא אע"ג דלא דמו קמ"ל ג"ש. אמרי' מנא לן דהווריתן בלא המופלא דהיינו ראש הישיבה אינה הוראה. ומהדרינן דאמר רב ששת וכן תנא דבי ר' ישמעאל מפני מה הזהו בדבר שהצדוקין מודין בו פטורין. מ"א הורו בדבר שבתורה פטורין. הואיל והיו להן ללמוד ולא למדו: א) אמר מר נאמר כאן עדה ונאמר להלן עדה. אמרינן והתם מנא לן דבעינן דלא ליהוי בהו חד מהני. אמר רב חסדא גמר מב"ד של משה שלא היה בו אחד מכל אלו. דכתיב והתיצבו שם עמך. עמך בדומין לך. ואמרינן ואימא עמך לשכינה פי' שלא יכנסו לפנים ממחיצתך. אלא אמר רב נחמן כר יצחק והקל מעליך ונשאו אתך. פי' דהא לאו בסנהדרין גדולה מיירי בפרשת יחיד. אלא בבתי דינין שבכל מקום ומקום דכתיב ואתה תחזה מכל העם וגו' וכפוף פ"א דסנהדרין מפורש [דהא] דבעיא דומין לו ליפיון מקטנה: **מתני'** הורו ב"ד שוגגין ועשו כל הקהל שוגגין מביאין. פי' ב"ד מביאין פר. אבל אם הורו ב"ד מזידין כגון שהיו יודעין שהחלב אסור והתירוהו ועשו הקהל שוגגין כל אחד מהקהל מביא כשבה או שעירה. ואף ע"ג דלא הוו שבין מידיעתן קי"ל כרבי יוחנן בריש פרקין. שמעי' דכל היכא דלא הויא הוראה ועשו הקהל כל אחד מן העושין מביא כשבה או שעירה. אבל אם הורו בית דין שוגגין ועשו הקהל מזידין דידעי דאיסורא קא עבדי ודליתא מצוה לשמוח דברי חכמים באיסורא פטורין מלהביא פר דמזיד לאו בר קרבן הוא. אחו למידק שוגגין ועשו מזידין הוא דפטורין הא שוגגין ועשו שוגגין דומיא דמזידין חייבין היכי דמי שהורו שחלב מותר ונתחלף להם חלב בשומן ואכלוהו נימא תפשוט ביעא דרמי בריש פרקין בהך גוונא לענייבה חובה. ודחינן לעולם אימא לך דכי האי גוונא פטורין ואי אמרת ליחבי הא כ"ש מזידין הך בבא דשוגגין ועשו מזידין תנאה איידי דתנא מזידין ועשו שוגגין ולא תשמע מינה מידי דלאו דוקא היא: **מתני'** הורו ב"ד ועשו כל הקהל או רובו על פיהם מביאין. פי' ב"ד פר ובעבודת כוכבים מביאין פר ושעיר דברי ר"מ דקסבר ב"ד לחודה מייתי והקהל פטורין: רבי יהודה אומר אם חטאו כל הי"ב שבטים מביאין י"ב פרים דכל שבט אקרי קהל בדמפרש לקמן ובעבודת כוכבים י"ב פרים וי"ב שעירים דקסבר העושין מביאין וב"ד פטורין: (שייך לדף ה) ר' שמעון אומר (י"ג פרים ובעבודת כוכבים) י"ג פרים וי"ג שעירים דקסבר הני והני מייתי פר ושעיר כל שבט ושבט דכל חד וחד אקרי

קהל ופר ב"ד: הורו ב"ד ועשו ז' שבטים על פיהם. פי' פרש ריש"א כל הקהל השתא מפרש רובו בעשרה ז' שבטים שהן רוב במספר מביאין על ידיהן ב"ד פר. ובעבודת כוכבים פר ושעיר דברי ר"מ ר' יהודה אומר ז' שבטים שחטאו מביאין ז' פרים ושאר שבטים שלא חטאו מביאין על ידיהן פר פר. פי' כל שבט ושבט מביא שאע"פ שלא חטאו מביאין. ולפנינו מפורש כי אפי' אם חטא שבט אחד בהוריית ב"ד הגדול כל אחד ואחד מהי"ב שבטים מביא פר אע"פ שלא חטאו הכא אבב דתני' ר' מאיר ז' תנא נמי איהו: ר' שמעון אומר ח' פרים ובעבודת כוכבים ח' פרים וח' שעירים [פר] ושעיר לכל שבט ושבט ופר ושעיר לב"ד: ת"ר בספרא ידעו שהורו וטעו מה הורו. פי' כגון שנודע להן שהתירו איסור אבל שכחו אם חלב התירו אם לא יכול יהו חייבין פר ת"ל ונודעה החטאת ולא שיודעו החוטאין: מאן תנא אמר רב ואיתימא רבא דלא כר' אליעזר דתניא בספרא פסוק א הודע אליו חטאתו. אשתו נדה ואחותו עמו בכית שגג באחת מהן ואין ידוע באיזו מהן שגג כו' ר' אליעזר מחייב חטאת וי' יהושע פוטר. א"ר אליעזר מה נפקד כו'. רב אשי אמר אפי' תימא ר' אליעזר שאני התם בהוריית הכתיב ונודעה החטאת [אשר חטאו עליה] אקשינן הכא נמי בשגגת מעשה הכתיב אשר חטא בה. פי' בה דבר ידוע ופרקינן ההוא פרט לתמעסק. והא דר' אליעזר עיקרה בכריתות [פרק] ספק אכל חלב והתם גרסינן אמר רב נחמן מתעסק בחלבין ובערירות חייב שכן נהנה מתעסק בשבת פטור מלאכת מחשבת אסרה תורה. וכבר פרשתי בפרק ד' מיתות. והא דר' אליעזר נמי כבר פרשתי בסוף פרק ידיעות הטומאה בשבועות: **ירושלמי** בסוף פרק הזורק בשבת תני אין מתעסקין לא בחלבין ולא בערירות והמתעסק בשבת פטור בחלבין ובערירות חייב. היך עבידה אמר הריני קוצר חצי גרוגרת וקצר כגרוגרת פטור. הריני אוכל חצי זית ואכל כזית חייב. הריני מתחמם בה והעדה בה חייב: אשר חטאו עליה והקריבו הקהל חטאו ב' שבטים מביאין ב' פרים ג' מביאין ג' ושאר כל השבטים שלא חטאו מביאין על ידיהן פר פר אע"פ שלא חטאו מביאין על ידי החוטאין לכן נאמר הקהל לחייב על קהל וקהל. פי' דשבט אקרי קהל: מאי טעמא דר' יהודה ד' קהלי הוו קהל הקהל קהל הקהל. פי' ונעלם דבר מעיני הקהל והקריבו הקהל הרי ב' ומדרהוה ליה למכתביהו בלא היין וכתוב ב' אחריני הרי ד' חד לומר לך קהל חייב פר ב) ואין יחיד חייב פר [וחד כו' וחד כו'] וחד לומר לך שבט שעשה בהוריית ב"ד חייב: ר' שמעון אומר ז' שבטים שחטאו מביאין ז' פרים וב"ד מביאין על ידיהן פר שנאמר למטה קהל שנא' והקריבו הקהל ונאמר למעלה קהל מעיני הקהל. מה למעלה ב"ד עם הקהל בשגגה אף למטה ב"ד עם הקהל (בשגגה) פי' בקרבן. ולקמן מפרש דלר"ש אפי'

חטא שבט אחד בהוריית ב"ד מביאין שני פרים. א' השבט וא' ב"ד. ומשום הכי נקט תנא ז' דקבעי למפלג עליה הני תנאי. מאי טעמא דר"ש קסבר (תר') [תלתא] קראי הוו והקריבו הקהל קהל הקהל קהל דמעיני הקהל חד לחייב גם לר' יהודה (וחד) [ותרי] לחייבו ב"ד [עם הקהל] בהאי ג"ש. אבל הקהל קמא לא משמע ליה דדברה תורה כלשון בני אדם דאמרי אינשי מעיני דפלניא פי' (ללתערוף) [דל"ת עורף] ס"א ור' שמעון תרי קראי הוו קהל הקהל חד כו'. מעיני הקהל לא משמע ליה. ור' מאיר [אומר] ז' שבטים שחטאו והן רובה בגברי ב"ד מביאין על ידיהן פר והן פטורין שנא' למטה הקהל והקריבו הקהל ונאמר למעלה הקהל מעיני הקהל מה למעלה ב"ד ולא צבור. פי' בהוראה אף למטה ב"ד ולא צבור. ר"מ קהל הקהל לא דריש הלכך תרי קראי כתיבי מיבעי ליה לנאמר למטה קהל דכו': ור"מ קהל הקהל לא דריש חד הוא ולג"ש: ר' אלעזר ב"ר שמעון אומר משמו. פי' משם ר' מאיר חטאו ז' שבטים אע"פ שאינן רוב ב"ד מביאין על ידיהן פר. מאי [טעמא] דכתיב בפרשה שלח לך אם מעיני העדה נעשתה לשגגה משמע אפילו מיעוטא. פי' נעשתה מכל מה דהוא וכתיב התם כי לכל העם בשגגה. דמשמע רובה הא כיצד רובה דהוא מיעוטא. פי' ז' שבטים שהן מיעוט הקהל בחשבון גברים ומיעוטה דהוא רובה ז' שבטים שהן רוב הקהל בחשבון גברים: (שייך לדף ה ע"ב) אקשינן ור"מ ור"ש האי דלא מחייבי ב"ד אלא אם עשו קהל (אי) [אן] איכא חוב הפר לכל חד כדאית ליה מנא ליה אמר אביי אמר קרא והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה פי' [עיני] העדה הן ב"ד. ומשמע דעל ידי [אחרים] נעשתה השגגה. ורבא אמר

ו) נראה ד"ל גם היא מופלא של ב"ד נמי היה להם ללמוד ולא למדו. ז) עי' תוס' הרא"ש.

ו) ר"ה הגיה"מ בפר"ח ועי' תוס' תמורה טו ב' ד"ה והא: ב) ר"ה הגיה"מ ג"כ בפר"ח:

תורה אור השלם

1. הַבָּאִים מֵהַשֶּׁבִי בְּנֵי הַגּוֹלָה הִקְרִיבוּ עֹלוֹת לֵאלֹהֵי יִשְׂרָאֵל פָּרִים שְׁנֵים עָשָׂר עַל כָּל יִשְׂרָאֵל אֵילִים תִּשְׁעִים וְשִׁשָּׁה כְּבָשִׂים שִׁבְעִים וְשִׁבְעָה צְפִירֵי חַטָּאת שְׁנֵים עָשָׂר הַכֹּל עוֹלָה לַיהוָה: עזרא ח לה
2. תַּחַת אֲבֹתֶיךָ יִהְיוּ בָנֶיךָ תַּשִׁיתֵמוֹ לְשָׂרִים בְּכָל הָאָרֶץ: תהלים מה יז
3. כַּפֵּר לְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר פָּדִיתָ יְיָ וְאַל תִּתֵּן דָּם נָקִי בְּקֶרֶב עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וְנִכַּפֵּר לָהֶם הַדָּם: דברים כא ח
4. וְרַבִּים מֵהַכֹּהֲנִים וְהַלְּוִיִּם וְרָאשֵׁי הָאָבוֹת הַזְּקֵנִים אֲשֶׁר רָאוּ אֶת הַבַּיִת הָרִאשׁוֹן בְּיִסְדוֹ זֶה הַבַּיִת בְּעֵינֵיהֶם בֹּכִים בְּקוֹל גָּדוֹל וְרַבִּים בַּתְּרוּעָה בְּשִׂמְחָה לְהָרִים קוֹל: עזרא ג יב
5. וְאֵין הָעָם מַכִּירִים קוֹל תְּרוּעַת הַשִّמְחָה לְקוֹל בְּכִי הָעָם כִּי הָעָם מְרִיעִים תְּרוּעָה גְּדוֹלָה וְהַקּוֹל נִשְׁמַע עַד לַמֶּרְחָק: עזרא ג יג
6. וְכִפֶּר אֵת מִקְדַּשׁ הַקֹּדֶשׁ וְאֵת אֹהֶל מוֹעֵד וְאֵת הַמִּזְבֵּחַ יְכַפֵּר וְעַל הַכֹּהֲנִים וְעַל כָּל עַם הַקָּהָל יְכַפֵּר: ויקרא טז לג

מוסף רש"י

כיוצא בו אמר ר' יוסי. לא אתפרש היכא (תמורה טו.) **על עבודת כוכבים הביאום.** כגון שנים עשר שבטים שעבדו ע"ז בימי לדקיהו ונמנו בע"ז מבחוץ שעיר לחטאת, דכתיב בשלח לך אנשים גבי ע"ז ועשו כל העדה פר לעולה וגו' ושעיר עזים אחד לחטאת וגו' ואותן שעירין שנשרפין הן מתוך המחנה כפר הטעם דבר והן שעירין הנשרפין, כלומר שלאחרון אותן מקומן, ומצמצמת בהקומץ רבה (מז.) נפקא לן מהתם קרא דכתיבי גבי פר הטעם דכר ועשה כפר וגו' כאשר עשה וגו' והכי תניא ועשה כאשר עשה מה מ"ל לנסול בהזאת כי וסיפא דבריית"א בחטאת לבנות שעירי ע"ז לדון כפר הטעם דכר (תמורה שם). **פר ושעיר של יום הכפורים.** שהן חטאות הפנימית (שבועות יא.). **והפריש אחרים תחתיהם.** ומתלא הלאסוים (יומא סה.) **ימותו כולן.** דלא דמו לשעירי הרגלים דתנן בהו בתמיתין לא קרבו בהגלו זה יקריבו בהגלו זה יקריבו דכל אחד, אבל אלו אין מלין לחיים עד יום הכפורים לשנה הבאה ובכר עברה לה שנה והוו להו מתרומה ישנה ויהלך ימותו כדין חטאת שכפרו בעליה, שהלכה למשה מסיני תמיד חטאות מתות חוץ אחת מהם (שבועות יא.). **שאין חטאת צבור מתה.** לא נאמרה הלכה לחטא חטאות מתות אלא ביחיד (שם ויומא נ.).

תוספות הרא"ש

ו) **והא** אין כפרה למתים. כלומר היאך הקריבו הבאים מהשבי בני הגולה על דור של צדקיהו שחטאו הלא אין כפרה למתים פירוש מחיים דאין מביאין עליהם אחרי מותם: מ' דמי שעיר ר"ח דלמא לא מתו.

ואף ע"ג דידעי' דוודאי מתו קצת מישראל מ"מ אלו מעות שעלו מהקופה דלמא מאותן מעות הן שנתנו אותם שהם עדיין חיים כדתנן בפרק ג' דנזיר השולח חטאתו בחזקת שהוא קיים אלמא מספק תולין ומקריבין: **ראויה** כפרה זו שתכפר על יוצאי מצרים. אם נמצא חלל ולא הביאו עגלה ערופה מתכפרין בזו: [3] **ומ"ל** דרובא הוה. פרש"י ז"ל ודלמא מיעוט הוי והוה עגלה ערופה מתכפרין בזו: [4] **ת"ל** [דלהאי] פירושא לא שני מידי דנחי דהשבים ששבו מהגולה בשלמא שהיו ז' רבוא היו רובן בחרבן בית ראשון שנשארו מדורו של צדקיהו אבתי הנך דמחו מדורו של צדקיהו הוו נפישי טפי מרוב עולי גולה והוי ליה חטאת שמתו רוב בעליה. ותו מ"ל לפלוגי בין חטאת שמתו רוב בעליה לחטאת שמתו מיעוט בעליה. ופי' דלמא הנך דלא הוו בימי בית ראשון הוו נפישי מהנך דאשתיירו מבית ראשון והוה להו הנך דאשתיירו מיעוט קהל ולפטורו לגמרי בהכי דאמרי (לעיל דף ג.) מרובין ונתמעטו כמעיקרא דיינינן להו ניחא אלא לר"ש דאזיל אף בתר ידיעה מבאי דבשעת ידיעה רובה דקהל הוי. ומייתי קרא דעולי גולה רובן היו מאותן שראו בית ראשון: [5] **מאי** דלמא ר"ש היא. דכר"מ לא מתוקמא שפיר דמאי קמ"ל אי מת א' מן צבור שב"ד חייבין. אבל אי מוקמת לה כר"ש א"ש שמתו מקצתן המביאין קרבן חייבין השאר להביא: **שמעי** לר"ש דאמר חטאת שותפין לאו למיתה. הלכך לר"ש חייבין: **ר"א** ור"ש אומרים ירעו עד שיסתאבו. ופר יוה"כ חטאת השותפין הוא וקאמר ר"ש דאינה מתה ובייוה"כ שמתכפר באחר ירעה. וב"ד שמת א' מהן יקריבו הנשארים: ה"נ רש"י א"ל רב יוסף כהנים קאמרת שאני כהנים דאיקרו קהל דכתיב על הכהנים ועל כל עם הקהל יכפר. ופי' דהאי קהל משמע דקאי נמי אכהנים ומשום דאיקרו קהל קאמר ר"ש דחטאת דידהו כחטאת הקהל דמי ואינה מתה אבל חטאת השותפין ס"ל דמתה ומתוקמא שפיר כר"ש. וגירסא זו אינה נכונה דאדרבה מדהוצ"א הכהנים מכלל עם הקהל מכלל דלאו קהל איקרו. ונראה כגי' ספרי ספרד כהנים קאמרת כהנים עם לעצמן איקרו. מדחלק כהנים מעם הקהל מכלל דחשיבי אינהו עם לעצמן כמו עם הקהל כי שקולים כנגד עם הקהל:

ו) נראה ד"ל גם היא מופלא של ב"ד נמי היה להם ללמוד ולא למדו. ז) עי' תוס' הרא"ש.

עין משפט
נר מצוה

מח א מיי׳ פי״ג מהל׳ שגגות הל׳ כ:
מט ב ג ד מיי׳ פ״ד מהל׳ פסולי מוקדשים כ״ה:ל:
א ה מיי׳ פט״ו מהל׳ שגגות הלכה ח סמג עשין ריז:
ב ו מיי׳ שם הלכה ט והלכה ג סמג שם:
ג ז מיי׳ שם הלכה ח:
ד ח מיי׳ שם הל׳ כ:

רבינו חננאל

אמר קרא כי לכל העם בשגגה עד שתיעשה שגגה ע״י אחרים כלומר (מאדם) [מהעם] היתה המעשה. ועיקר זה אותה הברייתא השנויה לאחור (לעיל דף ג ע״א) יכול הורו ב״ד ועשו הן כ״ד עצמן יהו חייבין כו׳: וצריכי תרוייהו. פי׳ בן לאביי בין לרבא דאי אשמעינן נעשתה לשגגה הוה אמינא אפי׳ מיעוטא קמ״ל לכל העם ואי אשמעינן לכל העם הוה אמינא אפי׳ רובה לא מחייבי עד דעבדי ב״ד בהדייהו קמ״ל והיה אם מעיני העדה נעשתה כו׳. דמשמע אחרים עשו: אקשינן היכי ילפינן מהני קראי לכל מצות והא בעבודת כוכבים כתיבי ופדקנון אתא מעיני מעיני פי׳ כתיב הכא מעיני הקהל וכתי׳ התם מעיני העדה. איבעיא להו שבט אחד לו׳ יהודה שחטא בהוריית ב״ד הגדול מי מייתו שאר שבטים כל שבט פר אי לא כי שמענא ליה לו׳ יהודה בו׳ שבטים דאיכא למימר על כל חייב השאר הואיל וז׳ הן רוב הכל וקי״ל דרובא ככולה וכאילו הן נמי עשו. אבל שבט אחד לא מייתו הנך דלא עבוד על ידיה או דלמא לא שנא. ואתאן למפשט דשבט א׳ לו׳ יהודה לא מייתו עליה מהא דתניא תחטא מה הן מביאין פר. ד׳ שמעון אומר שני פרים. במאי עסקינן אילימא בשחטאו ז׳ שבטים דר״ש ח׳ פרים בעי במתני׳ אלא שבט א׳ (ומאי היא) [במאי א׳] בהוריית בית דינו ר״ש ליה ליה אלא לאו בהוריית ב״ד הגדול. מאן תנא קמא אי ר״מ רוב כל ישראל בעי אלא לאו ר׳ יהודה פי׳ וקתני פר א׳ ש״מ. דתחין לא הכא במאי עסקינן כגון שחטאו ו׳ שבטים והן רובו של קהל או ז׳ אע״פ שהן מיעוטו ומאן תנא קמא ר׳ שמעון בן אלעזר. ואי קשיא לך היכי מוקמינן לה בו׳ שבטים והא ב׳ פרים תני ר״ש כאן ושמעינן לר״ש במתני׳ דבעי פר פר לכל שבט. הני מילי בז׳ (דינהו) [דאינהו] רובה דגברי ועד השתא לא פשיטא לן שבט א׳ לו׳ שמעון אי (מייתי אי) לא ובעיא לקמן: ת״ש דאית ליה בשבט א׳ דתניא ר׳ יהודה אומר שבט שעשה בהוריית בית דינו אותו השבט חייב ושאר כל השבטים פטורין בהוריית ב״ד הגדול מביאין כל השבטים על ידו: אמר רב אשי מתני׳ נמי דיקא דתנן בסוף (פרק) [פרקין] הורו ב״ד של א׳ מן השבטים ועשה אותו שבט על פיהם הוא חייב ושאר שבטים פטורין דברי ר׳ יהודה שאר שבטים פטורין למה לי כיון דתנא אותו שבט חייב פשיטא דשאר שבטים לאו [אלא] לאשמעינן בהוראה בית דינו שאר שבטים פטורין. אבל בהוריית ב״ד הגדול אפי׳ שאר שבטים חייבין ש״מ: איבעיא להו שבט א׳ לו׳ בהוריית ב״ד עליה א׳ לא מייתי אי לא מייתי אי לא. ת״ש מה הן מביאין ר׳ אחד ר״ש אומר ב׳ פרים במאי עסקינן אילימא דתחטאו ז׳ ר״ש ח׳ בעי אלא בשבט א׳ בהוריית בית דינו ר״ש ליה לו׳ בהוריית ב״ד הגדול. ש״מ דשבט א׳ נמי מייתי ודתנן ותסברא דשבטו אחד מיירי מאן תנא קמא אי דבי מאיר רובה בעי. אי דבי יהודה שאר שבטים לייתו אלא הא מני (רבי שמעון) [רשב״א] הכא במאי עסקינן כשחטאו ז׳ שבטים והן רובא בגברי או ז׳ אע״ג דהן מיעוט ומאן תנא קמא רשב״א פי׳ המדסבי לר״ש בתרי שם ש״מ דכי מחייב כל שבט ושבט בדאינון רובה דגברי ורובה במנין שבטים דפר אחד מביאין וב״ד פר אבל חד שבטא לא: ת״ש דתנן בסוף (פרק) [פרקין] וחכ״א אינו חייב אלא על הוראת ב״ד הגדול מאן חכמים א״ר מ״מ רובא בעי אלא ר״ש ש״מ דמחייב ר״ש כל שבט אחד להביא פר ופר ב״ד ש״מ. פי׳ וההיא מתניתא אוקימנא וסברא דר״ש (דדבין) [דדין] חד רובא דין שבט א׳ שוו דפר אחד מביאין וב״ד בר. אבל היכא דאיכא חרי רובי כל שבט ושבט מביא פר וב״ד מביאין פר א׳ על כולן: אקשינן ור׳ יהודה דר״ש שבט אחד דאיקרי קהל מנא להו א״ר יוחנן א) דאמר קרא בדברי הימים ויעמוד יהושפט בקהל יהודה וירושלם וגו׳ הנה קרא יהודה קהל: מתקיף לה רב אחא בר יעקב אם משם לא מיקרי קהל אלא ב׳ שבטים דהתם שבט יהודה ובנימין הוו. פי׳ הנתרוים לרחבעם. אלא אמר רב אחא בר יעקב מהתם ב) אני אל שדי פרה ורבה גוי וקהל גוים יהיה ממך מאן אחילדי ליה ההיא שעתא בנימין ש״מ הכי קאמר ליה רחמנא השתא מחיילדי לך קהל. א״ל רב בר שבא לרב כהנא אימא הכי קאמר ליה כשיהיה שבט בנימין אז יקראו לו שבטים קהל א״ל רב כהנא י״ב אקרו קהל י״א לא אקרו קהל. פי׳ ויעמוד יהושפט וגו׳ י״ב שבטים מבע״א: הכי תניא בספרא בפרשת כהן משיח והקריב על חטאתו אשר חטא פר בן בקר. פר יכול זקן ת״ל בן כר׳ עד ר״ש אומר מה ת״ל ופר שני בן בקר אם ללמד שהן ב׳ והלא כבר נאמר ועשה את האחד וגו׳ [יכול] נאכל׳ חטאת הללרים ת״ל ופר שני בן בקר וגו׳ שני לעולה: מה עולה לא נאכלה (שייך לדף י׳ ע״א) אף חטאת לא נאכלה כיוצא בו אמר ר׳ יוסי הבאים מהשבי בני הגולה קריבו עולות לאלהי ישראל פרים שנים עשר על כל ישראל אילים תשעים ושבה כבשים שבעים ושבעה עפרי חטאת שנים עשר הכל עולה לה׳. אפשר חטאת עולה. פי׳ דקאמר עפרי חטאת הדר אמר הכל עולה לה׳ אלא הכל כעולה מה עולה אינה נאכלת אף אלו לא נאכלו. פי׳ דפר ושעירי עבודת כוכבים הקריבום פי׳ כדכתיב וכי תשגו ולא תעשו וגו׳. ואמר רב יהודה אמר שמואל על עבודת כוכבים שעבדו בימי צדקיהו: בשלמא לר׳ יהודה משכחת לה דתחטאו כולהו שבטים א״נ מקצת ג) ואינך בגרירה לר״ש דאמר צבור מייתו משכחת לה כגון שחטאו א״נ שבטים והפר הי״ל בשביל ב״ד. אלא לר״מ פי׳ דאמר ב״ד מביאין פר א׳ ולא צבור א״כ היכי משכחת לה [ומשני כגון ז׳] אקשינן אבריתא אמאי הקריבום. והא מתים היו אותם שעבדו עבודת כוכבים כי הרגום נבוכדנאצר בכותשו ירושלים וקי״ל דאין כפרה למתים. אמר רב פפא כי אין כפרה לחד. אבל לצבור אע״ג דמיתו אית להו כפרה. אקשינן מנא לית לרב פפא הא אלימא מדכתיב תחת אבותיך יהיו בנך וגו׳ אי הכי אפי׳ יחיד נמי אלא דוקיא דרב פפא משעירי ראשי חדשים. פי׳ לכפר על הדברים המפורשים בשבועות פ״א וקאמר רחמנא ניתו מתרומת הלשכה כדמפרש בשקלים (ממאי) [אמאי] והא מייתו להו אותן ששקלו השקלים הנך דפייסי היכי מייתו כפרה מדידהו. אלא מ״מ שיש כפרה לצבור מתים. ודחינן האי סברא מי דמי התם בשעירי ראשי חדשים ספיקא הוא שמא מת מהצבור ושמא לא אבל הכא ודאי מתו. אלא דוקיא דרב פפא מדכתיב גבי עגלה ערופה כפר לעמך ישראל וגו׳ שאין ת״ל ונכפר להם הדם מה ת״ל ונכפר להם הדם דאויה כפרה זו שתהא מכפרת על יוצאי מצרים. פי׳ בכי האי גווינא דכתיב אשר פדית. ודחינן כמאי דלמא גבי עגלה ערופה מגו דאיכפר לחני חיים שהביאוה איכפר למתים אבל התם לא היה שם אחד מן העושים. ומהדרינן התם נמי מיהוה הוו דכתיב ורבים מהכהנים הלוים וראשי האבות הזקנים וכו׳ אקשינן ומנא לן דרובא הוו. פי׳ אותן העושים דלמא מעושה הוו הנהך דלא עבדי לאו בני פר ניגוהו. ופשטנא מדכתיב ואין העם מכריחים קול תרועת השמחה לקול בכי העם וגו׳ פי׳ בוכין מאן הוו הנך דבית ראשון והא עדיף בכייהו דאלמא רובא הוו. אקשינן אמאי אצטריכי הני תשאות והא מזידין הוו פי׳ עבודת

ח) תמורה כח.. ט) [ויומא ט.]. י) [ויומא ט.]. כ) ויומא ל.. ל) [ויומא מו. סא]: שבועות לח. ממנות יט. פב. תמורה טו]: יח: נדה לז:]. מ) מ״א שעשה כ״ב. נ) [מלאתי יעק״ן]. ו) כ״ב. מ) מ״ב פ׳ ויקרא. ס) כ״ב מ״ג. ע) ולא מיפוקמא פ״ל כ״ב. פ) [מדבר כז.]. צ) [ומאמר פנחס ז]. ק) [מדבר כז.]. ר) [ויקרא מז]. ש) [ויקרא ד]. ת) כ״ב מ״ג.

תורה אור השלם

1. ויאמר אלי הנני מפרך והרבתיך ונתתיך לקהל עמים ונתתי אתך הארץ הזאת לזרעך אחריך אחזת עולם: בראשית מח ד
2. ותהי שני בניך הנולדים לך בארץ מצרים עד באי אליך מצרימה לי הם אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי: בראשית מח ה
3. אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם והקריב על חטאתו אשר חטא פר בן בקר תמים ליי לחטאת: ויקרא ד ג

מוסף רש״י

ילמד סתום. שמפיה בעליה ומעיניה שנתה, דלא ידענן דלא אתמנה בצבור לא לא, דהכי קרי סתום, מן המפורש. ולד ומתורה ומתמו בעליה, שמפורש לנו לאיזו בצבור (תמורה טז:). רבי דנין אפשר בשאי אפשר. הא דלא אתמנה לגבי שגגה בצבור לא מיתה, מסוס דלא מצטמא לה בצבור, דלא לענין מיתה ולא לענין הקריבה, דהא לא מתמני בצבור לענין עולים (שם טז:).
הדרן עלך הורו בית דין

תוספות הרא״ש

[א״ל אביי] א״כ כשחטאו בהוראת ב״ד עם הצבור יביאו פר לעצמן. וכ״ה ה״נ נפישי להו פרים דשבט לוי יביאו ב׳ פרים: ח) אמר רב אחא שבט לוי אינו קרוי קהל דכל אותן שלא נטלו חלק בארץ אינם קרוים קהל. מיהו כהנים (נינהו) [נהי] דלא מקרי קהל מ״מ הכתוב קראם עם בפ״ע ושקולים עם הקהל וכצבור דמו ואין חטאתם מתה אבל חטאת שותפים ס״ל לר״ש דמתה ומתוקמא שפיר כר״ש: א״ה בצרי להו. האי א״ה לא קאי אמלתיה דרב יוסף דהא שני שפיר דאע״ג דכהנים לא אקרי קהל אקרו עם וקרבנם כקרבן צבור דמי. אלא פריך אדא דקאמר דשבט לוי לא אקרי קהל א״כ לא הוי אלא י״א פרים לקהל. ומשני אפרים ומנשה מביאין שני פרים. הדר פריך והא כתיב על שם אחיהם יקראו בנחלתם. לנחלה הוקשו ולא לד״א. הה״פ דקרא דמולדתך אשר הולדת אחריהם. פי׳ כשיבואו לידי חלוקת הארץ בנים אשר הולדת אז ע״ש אחיהם (יקראו) אפרים ומנשה [יקראו] בנחלתם. כי לא יקראו שבטים ליטול נחלה לבדם כאפרים ומנשה שאותם לבדם עשיתי שבטים לנחלה. אלמא משמע לענין נחלה דוקא הוקשו לראובן ושמעון ולא לד״א. והכי מסקי׳ דאפרים ומנשה לא אקרו שבטים לענין פר אלא שבט יוסף מייתי פר אחד ושבט לוי אקרי קהל ומייתי פר. אבל כהנים נהי דעם אקרי קהל מיהו (קהל) לא אקרי. וקבעי תלמודא מאי הוה עלה משום דמחוקמא דברי רב יוסף קבעי תלמודא הי מנייהו עיקר דברי אביי א״ר יוסף. ומסיק דדברי אביי עיקר דכי הכי דגבי צבור אר״ש ילמוד סתום מהמפורש ה״נ גבי חטאת השותפין דאין נקבה ותמורה בחטאת השותפין. ולשיטת רש״י ז״ל (ניחא) [נדחו] דברי ר״י דע״כ כהנים לא אקרי קהל דא״כ נפישי להו פרים נמצא דסבר ר״ש דאין חטאת שותפין מתה. וא״כ מאי בעי תלמודא מאי הוי עלה: הדרן עלך הורו בית דין

ח) ב הוראת כהן משיח לעצמו כהוראת ב״ד לצבור. הקשה הרמ״ה ז״ל למאי אצטריך ליה השתא דאי הקישא דמשיח לצבור. אי להורה שוגג ועשה מדיר תיפוק ליה משום דמיד לאו בר קרבן הוא. וכן בכהן משיח גופיה כ) שוגג כתיב. ואי להורה מדיר ועשה שוגג תיפוק ליה כיון דהורה במדיר ונמר בדעתו לאכלה באיסור לא שב מידיעתו הוא. ותירץ דאצטריך כגון שהורה במדיר מטעם שאינו נכון וכשבא מעשה לידו שכח דדונו וסבר שמטעם נכון הורה ואכלו בחזקת היתר שאילו נודע לו שהיה איסור לא היה אוכלו ושב מידיעתו הוא. וכה״ג גבי שוגג ועשה שוגג מחייב כדמפרש בגמרא. וז״ל דבחנם דחק דהא דקתני שהורה כהן המשיח לעצמו כהוראת ב״ד לצבור אחייבא קאי לא אפטור לאשמעינן דלא מחייב כהן משיח אם לא שהורה היתר מתחלה. וכן משמע מתוך פרש״י ז״ל דלפטור לא צריך להקישא כיון דלאו הוראה היא ממילא ידענא דמיפטר דתניא לקמן דכהן משיח לא מחייב על שגגת מעשה: ירח״ר אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם. וליכא לפרושי שחטא כהן בהוראה (והאנשים [העם] שחטאו עם הוראתו. דהא מעיקרא נפש כי חטאה בשגגת ועשה מאחת מהנה כתיב ועלה כתיב אם הכהן המשיח: שיבוי. פרש״י ז״ל שיכולני ללמוד שמשיח כצבור מדין ק״ו. ולאו דוקא ק״ו אלא מבנין אב קאמר. וה״פ שיכולני ללמוד דבר זה מבנין אב. והלא דין הוא אף בלא פסוק וא״כ קרא ל״ל. ומיהו לשון שיכול אינו מיישב דמשמע להבי צריך קרא שיכול הייתי לומר בענין אחד אם לא היה פסוק. וי״מ שיכול קאי אדינא בתרא (והכא) [וה״ק] שיכול הייתי לומר שיתחייב משיח בשגגת מעשה בלא העלם דבר (כדמשמע) [כדמסיק] בתר הכי ולהכי מצטריך קרא. וקודם שסיים דבריו קאמר אדרבה והלא דין הוא אף בלא פסוק:

ח) כפר״מ נ״כ לא גרס מלת אלא: ט) עי׳ כמסוק סד״ה דמ״ר:

מסורת הש״ס

מ״ד אבל אם הנני מפרך והרבתיך ונתתיך לקהל עמים ונתתי אתך הארץ הזאת לזרעך אחריך אחזת עולם. ולא כתיב על שם אחיהם יקראו בנחלתם. דלמלה הוקשו לאפרים ומנשה לשאר שבטים שהיו נוטלים נחלה כשאר שני שבטים ולא לדברים אחרים שהן מביאין ג׳ פרים ואכמי מקרי להו מ״ג שבטים אלא שמעינן מינה דלוי איקרי קהל והכתיב לא איקרי קהל ותופתין אש מתוקמא כר״ש דקרא הכי משמע ומולדתך: כנחלתם כך מייתיפ. שיעקב אבינו חלק להם את הארץ ונוטו הוא יחנו לדגליהם וכן מצינו במדרש תנחומא ב) דיעקב אבינו תקן להם דגלים וחלק להם הארץ ג) וכן מצינו אתיא מן על דגלו בתומות ד) בתוא מצר זה להם אביהם שלאותן רוחות שנחלקו לשאת מטעו לאותן רוחות תנו לדגליהם והיינו דאמרי׳ כנחלתן כך חייתן: מאי הוי עלה. אי הוה דוקא הא דאמר דאמר דשמעינן ליה לר״מ דאמר דמעטא הסותפין אינה מתה מו לאו דוקא: פ״ש דתניא ר״ש אומר וכו׳: שאין צבור מפרישין נקבה. שאין אתה מוצא קרבן צבור שהיתה נקבה נקבה: שאין תמורה בצבור. דכתיב ה) לא יחליפנו ולא ימיר לשון יחיד הוא ולא צבור ותופתין הוא מקבל ד׳ בפ״ק דמס׳ תמורה (דף יג.): שנתכפרו בעליה ושעברה שנתה לא שמענו. אם מתיס בצבור מי לא: וכי דנין אפשר משאי אפשר. הא ולד חטאת ותמורת חטאת ושמתו בעליה אי אפשר בצבור וקא אמר מה מצינו אי אפשר משאי אפשר דלא הוי דנין אפשר משאי אפשר מאפשר מאוס דר״ש בחד מקום גמיר להו דכי נעטוו ישראל על ד׳ חטאות בחד מקום גמיר להו הלכה למשה מסיני שיהיו נהוגות יחד במקום אחד או ביחיד או בצבור וקא דייק ר״ש אי ס״ד בצבור הנך כולהו מי איתנהו יחד בצבור אלא ש״מ דביחיד אמורה ולא בצבור דכי היכי שמתו בעליה ולד חטאת ותמורת חטאת איתנהו בצבור ה״נ שכיפרו בעליה ושעברה שנתה ליתנהו בצבור דעל כרחין ילמוד מאוס מן המפורש והכי אמרינן בגמ׳ תמורה בפ׳ יש בקרבנות יחיד (ד׳ טז:) אמר ר״ש בן לקיש אחרבע נתנו להם דמתות והחמתים׳ ידעה ויחד ניתנו שהיו נוהגות במקו׳ ל׳ ומתפקד העמידום על ממש שיהיו ממשמן מתות ואי ס״ד אחרבע ניתנו להם בצבור הנך כולהו ד׳ מתות מי איתנהו בצבור הא לא משכחת לה דאפשר בצבור אלא שנים ומו לא אלא על כרחך ילמוד סתום מן המפורש. וקא דייקת מהא מתניתא דכי היכי דאמר ר״ש ה׳ חטאות מתות ביחיד ולא בצבור דהמהיא דוקיא דייק ר״ש דיחיד ולא בשותפין דהיינו ב״ד משום דאי אתה יכול לומר ולד חטאת בשותפין שאין השותפין מביאין נקבה דפר ושעיר הוא דמביאין ואי אתה יכול לומר תמורת חטאת בשותפין שאין תמורה בשותפין דעטאת ולו״ס בב״ד דה״נ תנן בתס׳ תמורה (דף יג.) אין השותפין עושין תמורה וילמוד סתום מן המפורש מה מצינו בולד חטאת ותמורת חטאת ביחיד דבנים אמורים ולא בשותפין אף חטאת שמתו בעליה ושפכרו (עכ) בעליה ושעברה שנתה ביחיד ולא בשותפין דחטאת שמת אחד מן השותפין קרבה הלכך הא דקתני מת אחד מב״ד פטור לא מתוקמא אלינא דר״ש:

הדרן עלך הורו בית דין

הורה כהן משיח. הורה שוגג ועשה מזיד או שהורה מזיד ועשה שוגג פטור מקרבן שהוצרכה כהן משיח לעצמו כהוראת ב״ד לצבור מה הוראת ב״ד לצבור אין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה אף הוראת כהן משיח לעצמו אינו חייב אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה כדמפרש בגמרא לאשמת העם הרי משיח ועשו הכל שוגגין לא הוי הוראה והוי שגגת מעשה לחודיה והוו יחידין ומייתו כל חד וחד כשבה אם שעירה אינו אלא כהן משיח כי הורה מזיד ועשה שוגג לא דייקי ביחיד ופטור לגמרי דהכי אמרינן בפרק בתולה (דף יא.) מעם הארץ ב) פרט למשיח דאינו מביא קרבן בשגגת מעשה: **גמ׳ שוגג ועשה שוגג מביא פר פטיעת.** דכי הורה בשוגג ועשה שוגג דהוי שוגג מעלת ומביא פר קרבן: **מהו דתימא כיון דאי מזידא ליה.** מאחר טעם הורה שמא היה חוזר בו מאותו טעם וכי שכח הוה טעמא ואף על פי כן הוא עושה ומותר בהוראתו דאשוה אימא כמזיד דמי ולא מחייב קרבן קא משמע לן: ב) **שיכול.** לגמור מדין קל וחומר שמשיח לצבור ולא צריך למכתב לאשמת העם אע״ג דאילו לא נאמר לאשמת העם הייתי למד מן הדין): לצבור

לחייב קמ״ל: מזיד ועשה שוגג כו׳: מנא ה״מ ג) דתנו רבנן [3] לאשמת העם הרי משיח בצבור ד) (שיכול) והלא דין הוא צבור

תוספות

מזיד ועשה שוגג. תימה היכא הוי שוגג בלא הוראה אי מכלל דאמתיקה ולא מיקרי הוראה הא מאחר שאינו מורה לאחרים כי אם לעצמו מה לי דאמתיקה מה לי דלא דאמתיקה: **(אין) [בהוראת] בית דין בו׳.** כמה עניינים שוה הכא מה שכבר שנה בפרק קמא אלא משום דאתי לפרושי רישא אמאי שוה לוהורתא לצבור לענין שוגג ועשה כו׳ משום דשוו הא דקרבנות יחיד (ד׳ טז:) אמר ר״ש בן לקיש אחרבע נתנו להם דמתות והחמתים׳ ידעה ויחד ניתנו שהיו נוהגות במקו׳ ל׳ ומתפקד העמידום על ממש שיהיו ממשמן מתות ואי ס״ד אחרבע ניתנו להם בצבור הנך כולהו ד׳ מתות מי איתנהו בצבור הא לא משכחת לה דאפשר בצבור אלא שנים ומו לא אלא על כרחך ילמוד סתום מן המפורש. וקא דייקת מהא מתניתא דכי היכי דאמר ר״ש ה׳ חטאות מתות ביחיד ולא בצבור דהמהיא דוקיא דייק ר״ש דיחיד ולא בשותפין דהיינו ב״ד משום דאי אתה יכול לומר ולד חטאת בשותפין שאין השותפין מביאין נקבה דפר ושעיר הוא דמביאין ואי אתה יכול לומר תמורת חטאת בשותפין שאין תמורה בשותפין דעטאת ולו״ס בב״ד דה״נ תנן בתס׳ תמורה (דף יג.) אין השותפין עושין תמורה וילמוד סתום מן המפורש מה מצינו בולד חטאת ותמורת חטאת ביחיד דבנים אמורים ולא בשותפין אף חטאת שמתו בעליה ושפכרו (עכ) בעליה ושעברה שנתה ביחיד ולא בשותפין דחטאת שמת אחד מן השותפין קרבה הלכך הא דקתני מת אחד מב״ד פטור לא מתוקמא אלינא דר״ש:

הורה כהן משיח. הורה שוגג ועשה מזיד מזיד או שהורה מזיד ועשה שוגג פטור מקרבן שהוצרכה כהן משיח לעצמו כהוראת ב״ד לצבור מה הוראת ב״ד לצבור אין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה אף הוראת כהן משיח לעצמו אינו חייב אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה כדמפרש בגמרא לאשמת העם הרי משיח ועשו הכל שוגגין לא הוי הוראה והוי שגגת מעשה לחודיה והוו יחידין ומייתו כל חד וחד כשבה אם שעירה אינו אלא כהן משיח כי הורה מזיד ועשה שוגג לא דייקי ביחיד ופטור לגמרי דהכי אמרינן בפרק בתולה (דף יא.) מעם הארץ ב) פרט למשיח דאינו מביא קרבן בשגגת מעשה: **גמ׳ שוגג ועשה שוגג מביא פר פטיעת.** דכי הורה בשוגג ועשה שוגג דהוי שוגג מעלת ומביא פר קרבן: **מהו דתימא כיון דאי מזידא ליה.** מאחר טעם הורה שמא היה חוזר בו מאותו טעם וכי שכח הוה טעמא ואף על פי כן הוא עושה ומותר בהוראתו דאשוה אימא כמזיד דמי ולא מחייב קרבן קא משמע לן: ב) **שיכול.** לגמור מדין קל וחומר שמשיח לצבור ולא צריך למכתב לאשמת העם אע״ג דאילו לא נאמר לאשמת העם הייתי למד מן הדין):

הורה כהן משיח פרק שני הוריות

אלא מעתה נייתו פר בהוראה וכי תימא הכי נמי טפי להו שבטים אלא אמר רב אחא ברבי יעקב שבטו של לוי לא איקרו קהל דכתיב [1] הנני מפרך והרביתיך ונתתיך לקהל עמים וגו׳ כל שיש לו אחוזה איקרי קהל וכל שאין לו אחוזה לא איקרי קהל א״כ חסרי להו י״ב שבטים אמר אביי [2] אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי אמר רבא והא כתיב על שם אחיהם יקראו בנחלתם לנחלה הוקשו א״ולא לדבר אחר ולא והא חלוקין בדגלים כנחלתן כך חנייתן כדי לחלק כבוד לדגלים והא חלוקים בנשיאים ההוא לחלוק כבוד לנשיאים דתניא שלמה עשה ז׳ ימי חנוכה ומה ראה משה לעשות שנים עשר ימי חנוכה כדי לחלוק כבוד לנשיאים מאי הוי עלה ת״ש ב) דתניא ר״ש אומר [3] חמש חטאות מתות ולד חטאת ותמורת חטאת [4] וחטאת שמתו בעליה וחטאת שנתכפרו בעליה וחטאת שעברה שנתה [5] ואי אתה יכול לומר ולד חטאת בצבור שאין צבור מפרישין נקבה ואי אתה יכול לומר תמורת חטאת בצבור שאין תמורה בצבור ואי אתה יכול לומר חטאת שמתו בעליה בצבור שאין צבור מתים שנתכפרו בעליה ושעברה שנתה לא שמענו יכול יומתו אמרת ילמוד סתום מן המפורש [6] מה מצינו בולד חטאת ותמורת חטאת ושמתו בעליה ביחיד דברים אמורים ולא בצבור אף [7] שנתכפרו בעליה ושעברה שנתה ביחיד דברים אמורים ולא בצבור [8] וכי דנין אפשר משאי אפש׳ ר״ש בחד מקום גמיר:

הדרן עלך הורו בית דין:

הורה [9] כהן משיח לעצמו שוגג ועשה שוגג מביא פר [10] שוגג ועשה מזיד מזיד ועשה שוגג פטור [11] שהוראת כהן משיח לעצמו כהוראת ב״ד לצבור: גמ׳ שוגג ועשה שוגג מביא פר פשיטא אמר אביי [12] הכא במאי עסקינן כגון שהורה ושכח מאיזה טעם הורה ובשעה [13] שטעה אמר הריני עושה על דעת [14] הוראתו דמהו דתימא כיון דאילו מתידע ליה [15] [שמא] הדר ביה כמזיד דמי ולא

איקרי. וקבעי תלמודא מאי הוה עלה משום דמחוקמא דברי רב יוסף קבעי תלמודא הי מנייהו עיקר דברי אביי א״ר יוסף. ומסיק דדברי אביי עיקר דכי הכי דגבי צבור אר״ש ילמוד סתום מהמפורש ה״נ גבי חטאת השותפין דאין נקבה ותמורה בחטאת השותפין. ולשיטת רש״י ז״ל (ניחא) [נדחו] דברי ר״י דע״כ כהנים לא אקרי קהל דא״כ נפישי להו פרים נמצא דסבר ר״ש דאין חטאת שותפין מתה. וא״כ מאי בעי תלמודא מאי הוי עלה: הדרן עלך הורו בית דין

ח) ב הוראת כהן משיח לעצמו כהוראת ב״ד לצבור. הקשה הרמ״ה ז״ל למאי אצטריך ליה השתא דאי הקישא דמשיח לצבור. אי להורה שוגג ועשה מדיר תיפוק ליה משום דמיד לאו בר קרבן הוא. וכן בכהן משיח גופיה כ) שוגג כתיב. ואי להורה מדיר ועשה שוגג תיפוק ליה כיון דהורה במדיר ונמר בדעתו לאכלה באיסור לא שב מידיעתו הוא. ותירץ דאצטריך כגון שהורה במדיר מטעם שאינו נכון וכשבא מעשה לידו שכח דדונו וסבר שמטעם נכון הורה ואכלו בחזקת היתר שאילו נודע לו שהיה איסור לא היה אוכלו ושב מידיעתו הוא. וכה״ג גבי שוגג ועשה שוגג מחייב כדמפרש בגמרא. וז״ל דבחנם דחק דהא דקתני שהורה כהן המשיח לעצמו כהוראת ב״ד לצבור אחייבא קאי לא אפטור לאשמעינן דלא מחייב כהן משיח אם לא שהורה היתר מתחלה. וכן משמע מתוך פרש״י ז״ל דלפטור לא צריך להקישא כיון דלאו הוראה היא ממילא ידענא דמיפטר דתניא לקמן דכהן משיח לא מחייב על שגגת מעשה: ירח״ר אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם. וליכא לפרושי שחטא כהן בהוראה (והאנשים [העם] שחטאו עם הוראתו. דהא מעיקרא נפש כי חטאה בשגגת ועשה מאחת מהנה כתיב ועלה כתיב אם הכהן המשיח: שיבוי. פרש״י ז״ל שיכולני ללמוד שמשיח כצבור מדין ק״ו. ולאו דוקא ק״ו אלא מבנין אב קאמר. וה״פ שיכולני ללמוד דבר זה מבנין אב. והלא דין הוא אף בלא פסוק וא״כ קרא ל״ל. ומיהו לשון שיכול אינו מיישב דמשמע להבי צריך קרא שיכול הייתי לומר בענין אחד אם לא היה פסוק. וי״מ שיכול קאי אדינא בתרא (והכא) [וה״ק] שיכול הייתי לומר שיתחייב משיח בשגגת מעשה בלא העלם דבר (כדמשמע) [כדמסיק] בתר הכי ולהכי מצטריך קרא. וקודם שסיים דבריו קאמר אדרבה והלא דין הוא אף בלא פסוק:

ח) כ״ה גי׳ רבינו נסים. ט) גי׳ רבינו נסים מלת אלא: ג) גי׳ רבינו נסים דמסמקא לעל דלף בשבט ג׳ נסיאות חיים אמר בגרירה:

הורה כהן משיח פרק שני הוריות

לצור מוצא מכלל יחיד. דיחיד מביא כשבה או שעירה ולצור מביא פר: **נשיא מוצא מכלל יחיד.** דבכלל אם נפש אחת [ג] הוא ומוצא מכללו דיחיד מביא כשבה או שעירה ונשיא מביא שעיר: **מה נשיא בשגגת מעשה בלא העלם דבר וכו':** לצור כפר ואין מביאין אשם תלוי: ביה באשם תלוי [ד] ואם נפש כי תחטא וגו' ולא ידע ואשם וכתיב וכפר עליו הכהן על שגגתו אשר שגג והוא לא ידע [ה] מי שחטאתו ושגגתו שוה חייב בשגגת מעשה בלא העלם דבר וכ"ש לצור דילא מאשם תלוי משום דהעלם דבר בהדיא כתיב בהו ואין חטאתו ושגגתו שוה דבעינן העלם דבר עם שגגת מעשה ועוד לצור מינו בכלל נפש: **נשיא.** [ו] משיח מביאין שעירה בעבודת כוכבים דכתיב בפרשת שלח לך אנשים בעבודת כוכבים [ז] ואם נפש דאחד יחיד ואחד נשיא ואחד משיח בחטאתם: **ומביא אשם ודאי.** בין נשיא ובין משיח דכתיב באשם גזולות ובאשם מעילות [ח] נפש ומשיח ונשיא בכלל נפש אחת הן ולצור אין מביאין אשם ודאי דאינו בכלל נפש אחת והא דתנן [ט] אין מחייבין אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת וכן המשיח הכי משמע דב"ד הוא דאינן חייבין כלל עד שיורו בדבר שחייבין על זדונו כרת ושגגתו חטאת אשם הורו בשחייבין על זדונו כרת ושגגתו אשם פטורין לגמרי ועוד דבאשמות אין בהם דין שוגג דעל דבר עם שגגת מעשה אף משיח אינו מביא אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה אימא מה צבור הורה ועשו אחריו בהוראתו חייבין אף משיח כשהורה ועשו אחריו בהוראתו יהא חייב ת"ל [י] והקריב על חטאתו אשר חטא על מה שחטא הוא מביא ואין מביא על מה שחטאו אחרים אמר מר משיח בפר ואין מביא אשם תלוי מנא ליה דאין מביא אשם תלוי דכתיב [כ] וכפר עליו הכהן על שגגתו אשר שגג מי שחטאתו ושגגתו שוה יצא משיח שאין שגגתו וחטאתו שוה דכתיב לאשמת העם הרי הוא משיח כצבור לאשמת העם ע"כ לא קאמר ליה אלא אשם כדי נסבה: **מתני'** [יא] הורה בפני עצמו ועשה בפני עצמו מתכפר לו בפני עצמו [יב] הורה עם הצבור ועשה עם הצבור מתכפר לו עם הצבור שאין ב"ד חייבין עד שיורו לבטל מקצת ולקיים מקצת [יג] וכן המשיח [יד] ולא בעבודת כוכבים עד שיורו לבטל מקצת ולקיים מקצת: **גמ'** מנהני מילי [טו] דת"ר הורה עם הצבור ועשה עם הצבור יכול יביא פר לעצמו ודין הוא נשיא מוצא מכלל יחיד ומשיח מוצא מכלל יחיד מה נשיא חטא בפני עצמו מביא בפני עצמו חטא עם הצבור מתכפר לו עם הצבור אף משיח חטא בפני עצמו מביא בפני עצמו חטא עם הצבור מתכפר לו עם הצבור לא אם אמרת בנשיא שכן מתכפר לו עם הצבור ביום הכפורים תאמר במשיח שאין מתכפר לו עם הצבור ביום הכפורים הואיל ואין מתכפר לו עם הצבור ביום הכפורים יכול יביא פר לעצמו ת"ל [טז] על חטאתו אשר חטא הא כיצד חטא בפני עצמו מביא בפני עצמו חטא עם הצבור מתכפר לו עם הצבור דמי אילימא דהוא מופלא והם אינן מופלאין פשיטא דמתכפר לו בפני עצמו הוראה דלהון ולא כלום ובעי אתויי כשבה או שעירה כל חד וחד ואי דאינון מופלאין והוא לאו מופלא אמאי מתכפר לו בפני עצמו הא הוראה דידיה ולא כלום היא

תוספות

מה צביר הורי ועשו אחריהן בהוראתן כו'. תימה היאך שייך לדמותו לנ"ד דהכתיב לאשמת העם ועופי מסתבר לומר מה לצור אין חייבין עד שיורו הן אחריהם אף משיח לא יהיה חייב כו': **לא אם אמרת בנשיא שכן מכפר** [לו] ביום"כ. המ"ל שכן נשיא חייבין. פרש"י ז"ל שחטא כו"מ דאמר בפירקא דלעיל ב"ד מביאין על ידיהן והן פטורין. ותימה דברייש מכילתין פירש אהא דאמר שמואל אין ב"ד חייבין עד שיאמרו להם מותרים. כלומר כשעושין קהל או רובן עבירה ע"פ של ב"ד בין למ"ד לקמן ב"ד מביאין פר וכין למ"ד צבור מביאין. וי"ל משום דקתני המשיח משמע אין ב"ד חייבין על הבאת קרבן קאי דומיא דמשיח: ת"ר משיח שהורה עם הצבור ועשה עם הצבור יביא פר לעצמו ודין הוא. פי' ודין הוא שלא יביא ושקלי וטרי עד דסבר האי דינא. וראוי הוא שיביא לעצמו. אלא דליף לה מקרא שמתכפר עם הצבור: ה"ד הא דקאמרת הורה בפ"ע מתכפר בפ"ע. דע"כ בדאיתא תרי הוראות כדפרישית. והיכי משכחת לה דהורה כהן משיח וגם הורו ב"ד. ומוקי לה ר"פ בשוגן שכולן מופלאים ולא בדרי לי שפיר מאי הפי' מופלא דראוי להוראה היינו דגמיר כולי תלמודא כשמעון בן עזאי וגמיר וסביר ומאי חסיר ליה לייתוי נקרא מופלא. ואפשר דמושיבין בסנהדרין אע"פ שאינו ראוי להוראה אי לא משכח ראוי להוראה. ואותן הראוים להוראה נקראים מופלאים. והכא מיירי שכולן ראויים להוראה:

אמר ר' שמעון אומר מתה. ושקלינן וטרינן בה טובא. ואסיקנא דר' יהודה אליבא דרבנן דפליגי על ר' בתוספתא אמרה ודתנן החם חטאות יחיד שכפרו בעלים [מהה] ושל צבור אין מתות. ר' יהודה אומר [ומותן] אוקימנא באבודה ונמצאת בשעת הפרשה ור' יהודה אליבא דר': אמר ליה רב יוסף הכניס קא אמרת כהנים עם לעצמם שנאמר על הכהנים ועל כל עם הקהל יכפר. פי' דינם כדין צבור ולא בשותפין. ולענין חטאת שותפין לר' שמעון מתה. א"ל אביי (שייך לדף ו ע"ב) אלא מעתה נייתי פר בהוראה. וכי הימא הכי נמי טפי להו שבטים. [ס"א נפישו להו פרים] פירוש למאן דאמר כל שבט ושבט מייתי י"ג פרים בעי ולר' שמעון י"ד: אמר רב אחא בר יעקב לא מייתי בהוראה אלא מאן דאקרי קהל ושבטו של לוי לא אקרי קהל שנאמר ויאמר אלי הנני מפרך והרכתיך ונתתיך לקהל עמים ונתתי את הארץ הזאת לזרעך אחריך אחות עולם כל שיש לו אחוזה קרוי קהל וכל שאין לו אחוזה אינו קרוי קהל. פי' ולרים לית להו אחוזה. אקשי' אי הכי בצרי להו. פירוש י"א הוו ופרקינן משמיה דאביי אפרים ומנשה כראובן וישמעון יהיו לי. א"ל רבא והא כתיב על שם אחיהם יקראו בנחלתם. לנחלה הקשתים לראובן ושמעון ולא לדבר אחר אחדד ליה אביי ולא והא חלוקין בדגלים. פירש"ר דכתיב דגל מחנה אפרים וגו' ועליו מטה מנשה. ופרקינן כדי לחלוק כבוד לדגלים. פירוש כי כל דגל היו לו ג' נשיאים ואילו לא נחלק שבט יוסף היה נשאר דגל אחד בב' נשיאים בלבד כי שבט לוי לא פוקד דכתיב בנחלתם כל חניתם. פירוש הכי קאמר ליה יעקב ליוסף על שם אחיהם יקראו בנחלתם והמחוגות נמי מעין נחלה היתה שהן חולקין הרוחות הלכך נחלקו. וראינו במקצת פי' חכמים א) בנחלתם כך חניתם שיעקב חלק לה בהם אחד לאות שצוה להם אביהם שלרוחות שנחלקו לשאת משהו להן נחלקו לדגלים ואקשינן והא חלוקין בנשיאים דכתיב ביום השביעי נשיא לבני מנשה גמליאל בן פדהצור ופרקינן כדי לחלוק כבוד לנשיאים.

א) [נקמן י.], ב) מ"כ פרשה ויקרא, ג) [ויקרא ד], ד) [שם ה.], ה) [שם], ו) ל"ל ומשיח, ז) [במדבר טו], ח) [ויקרא ה.], ט) [לקמן ח.], י) ל"ל לצור, כ) [לעיל ה.], ל) [לעיל ג:], מ) [לקמן ט:].

תורה אור השלם

1. אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם והקריב על חטאתו אשר חטא פר בן בקר תמים ליי לחטאת: ויקרא ד ג
2. והביא איל תמים מן הצאן בערכך לאשם אל הכהן וכפר עליו הכהן על שגגתו אשר שגג והוא לא ידע ונסלח לו:

ויקרא ה יח

תוספות הרא"ש

צבור מוצא מכלל יחיד. דכתיב ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ. וצבור שחטאו בשג"מ נמי דדורשינן לעיל דפ"ק דמייתו כל חד וחד כשבה או שעירה. והוציא הכתוב צבור שעשאו (בהוראתו) [בהוראה] מכלל זה להביא פר ומשיח נמי בכלל נפש והוציאו מזה הכלל לחייבו בפר: **או** כלך לדרך זו נשיא מוצא מכלל יחיד. שגם נשיא היה בכלל ואם נפש להביא כשבה או שעירה ויצא לדונו בשעיר. ואית ספרים דגרסי נשיא מוצא מכלל צבור ומשיח מוצא מכלל צבור. וה"פ נשיא [מוצא] מכלל צבור שעשו בשגגת מעשה דמייתו כשבה או שעירה כל חד מניהו דכתיב מע"ה ואפילו רובא. וגם נשיא היה בכלל ויצא לידון בשעיר. וגם משיח היה בכלל ויצא לידון בפר. וליכא לפרושי דנשיא ומשיח היו בכלל אם מעיני העדה דבהא לא יצא נשיא מכלל שגם הוא בהוראת ב"ד מהכפר עם הצבור: הורה בפני עצמו (מתכפר עם שאחרים אינן) מתכפר בפ"ע. מדקתני מתכפר בפ"ע משמע שהיה ראוי להתכפר עמהם. וה"ד כגון שחטאו גם הצבור בהוראת ב"ד ואשמועינן דלא סגי ליה לדידיה פר צבור. דאי בדלא הורו צבור כלל מאי מתכפר לו בפ"ע פשיטא אלא במאן מתכפר לו. ועוד קרא במאי מתוקם אם לא בענין זה שחטא (כולא) [בלא] צבור. ובגמ' מוקי לה כגון דאורי בחרי אסורי הוא בחלב וחן בע"ז. הורה עם הצבור דאורו הוראייהו בחלב מתכפר לו עם הצבור. וריש משנה שאינה צריכה היא דהאיך מתכפר על חלב שאכל דחייב עליו פר בשעיר שמביאין הצבור בע"ז אלא אגב סיפא נקטה דמקרא דרשינן ליה בגמרא דסד"א כמו שאינו מתכפר עם הצבור ביה"כ אלא מביא לעצמו. הה"נ אם חטא עם הצבור בהוראה יביא פר לעצמו: **שאין** ב"ד חייבין עד שיורו לבטל כו'. ופרש"י ז"ל שבא לפרש הטעם למה מתכפר עם הצבור דהואיל ושוה משיח לצבור שאינו חייב אלא על שגגת מעשה עם העלם דבר מתכפר נמי עמהם כשהורה ועשה (מהם) [עמהם]. ולא נהירא דאין צריך טעם לזה מדכליל בהדייהו ולא בע"ז (וליתא) [וליכא] לפרושי דאף אם הורה ועשה משיח עם הצבור בע"ז מתכפר עמהם דהא משיח בעבודת כוכבים כיחיד. ונראה לפרש שאין ב"ד חייבין כו' תחילת דבור הוא. ואע"ג (תני ושאין) [דתני שאין] כה"ג תנן ברפ"ק דמסכת ר"ה שאפר כירה מוכן הוא ותחילת הדבור [הוא] כאילו תנא ואפר כירה מוכן הוא: **שאין** ב"ד

אמר

אמר ר' שמעון אומר מתה. ואיסקינא דר' יהודה אליבא דרבנן דפליגי על ר' בתוספתא אמרה ודתנן החם חטאות יחיד שכפרו בעלים [מהה] ושל צבור אין מתות. ר' יהודה אומר [ומותן] אוקימנא באבודה ונמצאת בשעת הפרשה ור' יהודה אליבא דר': אמר ליה רב יוסף הכניס קא אמרת כהנים עם לעצמם שנאמר על הכהנים ועל כל עם הקהל יכפר. פי' דינם כדין צבור ולא בשותפין. ולענין חטאת שותפין לר' שמעון מתה. א"ל אביי (שייך לדף ו ע"ב) אלא מעתה נייתי פר בהוראה. וכי הימא הכי נמי טפי להו שבטים. [ס"א נפישו להו פרים] פירוש למאן דאמר כל שבט ושבט מייתי י"ג פרים בעי ולר' שמעון י"ד: אמר רב אחא בר יעקב לא מייתי בהוראה אלא מאן דאקרי קהל ושבטו של לוי לא אקרי קהל שנאמר ויאמר אלי הנני מפרך והרכתיך ונתתיך לקהל עמים ונתתי את הארץ הזאת לזרעך אחריך אחות עולם כל שיש לו אחוזה קרוי קהל וכל שאין לו אחוזה אינו קרוי קהל. פי' ולרים לית להו אחוזה. אקשי' אי הכי בצרי להו. פירוש י"א הוו ופרקינן משמיה דאביי אפרים ומנשה כראובן וישמעון יהיו לי. א"ל רבא והא כתיב על שם אחיהם יקראו בנחלתם. לנחלה הקשתים לראובן ושמעון ולא לדבר אחר אחדד ליה אביי ולא והא חלוקין בדגלים. פירש"ר דכתיב דגל מחנה אפרים וגו' ועליו מטה מנשה. ופרקינן כדי לחלוק כבוד לדגלים. פירוש

רבינו חננאל

כוכבים שעבדו בימי צדקיהו בזדון הוות ומויד לאו בר קרבן הוא. והמדרינן ולטעמ' אילים ע"ז וכבשים ע"ז שהקריבו מי אשכחנן להו בכל התורה כולה. פי' חדא דאיל וכבש לא אשכחנן דאתי חטאת בכל התורה כולה. ותו דטפי מפר ושעיר לא אשכח בעבודת כוכבים אלא הוראת שעה היתה וליכא למיסמך עלה וכל זו השמועה ישנה נמי בתמורה בפרק יש בקרבנות היחיד: **פ"ר' הורו** ב"ד של אחד מן השבטים ועשה אותו השבט על פיהם אותו שבט חייב ושאר כל השבטים פטורין. דברי ר' יהודה וחכמים אומרים אין חייבים אלא על הורית ב"ד הגדול בלבד שנאמר ואם כל עדת ישראל ולא עדת אותו השבט מפורש בספרא עדת ישראל עדה המיוחדת בכל ישראל זו סנהדרין גדולה שבלשכת הגזית אוקימנא לעיל (דף ה:) דמאן חכמים ר"ש: **ת"ר הורו** ב"ד. פי' ועשו קהל או רובו על פיהם ודינו שטעו וחזרו בהן מת אחד מב"ד פטורים אחד מן הצבור חייבים. מאן תנא אמר ר' דוסא ואמרי לה אמר ר' ירמיה בר אבא ר"מ היא דאמר ב"ד מייתו ולא צבור והכין טעמא מת אחד מב"ד פטורים מלהביא פר. דהויא לה חטאת שמתו בעליה מת אחד מן הצבור חייב: ב"ד להביא הפר דהא כולהו ב"ד קיימי. מתקיף לה רב יוסף מאי דלמא ר"ש היא דאמר צבור מיתתו וב"ד מייתי והכי קאמר מת אחד מב"ד פטור' דהוה ליה חטאת שמתו בעליה מת אחד מן הצבור חייבין שאין הצבור מתין. פי' ב"ד לאו צבור נינהו אלא שותפין. א"ל אביי לא מצית לאוקמא כר"ש דהא שמעינן ליה דאמר חטאת השותפין לא אזלא למיתה. דתניא פר ושעיר יהו"כ שאבדו והפריש אחרים תחתיהן פי' ולא הספיק להקריבן עד שנמצאו הראשונים יפותו. דברי ר' יהודה דקסבר ר' יהודה חטאת צבור מתה. והכי מפורש בתוספתא יומא (פ"ג) ר' אלעזר ור' שמעון אומרי' יראו עד שיסתאבו ויכברו ויפלו דמיהן לנדבה שאין חטאת צבור מתה. פי' הנה הפר של יוה"כ דלאו דצבור הוא אלא דשותפי אהרן ובניהו כדכתיב והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו וגו' ודינו אצל ר' שמעון כדין השעיר דהוא חטאת צבור דאלמא אם מת אחד מן השותפין קרב כדרך שאם מת אחד מן הצבור קרב. ואמאי קתני מת אחד מב"ד פטורין אפילו כי מת ליקרב. והא מתניתא איתא ביומא בפ' הניאו לו. דהכי תניא בתוספתא תכורה (פ"ב) המפריש חטאתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה ולא הספיק להקריבה עד שנמצאת הראשונה והרי שתיהן עומדות יביא איזו מהן שירצה והשניה תרעה עד שתסתאב וימכר ויפלו דמיה לנדבה. ר' אומר תמות ומודים חכמים לר' במפריש חטאתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה והקריבה ואח"כ נמצאת הראשונה שתמות. ות"ר בספרא פרשת יחיד ואם כבש יביא קרבנו ומנין את אומר המפריש חטאתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה ואח"כ נמצאת הראשונה והרי שתיהן עומדות שיביא איזה מהן שירצה ת"ל יביא יכול יביא שתיהן ת"ל יביאנה אחת הוא מביא ואינו מביא שתים. ואמרי עלה בתמורה פרק יש בקרבנות היחיד (דף טו) והא חטאת דפרישא מה תהא עלה. אמר רב המנונא תנא ר' יהודה אומר רועה כוכבים שעבדו בימי צדקיהו בזדון הוות ומויד לאו בר קרבן הוא. והמדרינן ולטעמ' אילים ע"ז וכבשים ע"ז שהקריבו מי אשכחנן להו בכל התורה כולה. פי' חדא דאיל וכבש לא אשכחנן דאתי חטאת בכל התורה כולה. ותו דטפי מפר ושעיר לא אשכח בעבודת כוכבים אלא הוראת שעה היתה וליכא למיסמך עלה וכל זו השמועה ישנה נמי בתמורה בפרק יש בקרבנות היחיד: **פ"ר' הורו** ב"ד של אחד מן השבטים ועשה אותו השבט על פיהם אותו שבט חייב ושאר כל השבטים פטורין. דברי ר' יהודה וחכמים אומרים אין חייבים אלא על הורית ב"ד הגדול בלבד שנאמר ואם כל עדת ישראל ולא עדת אותו השבט מפורש בספרא עדת ישראל עדה המיוחדת בכל ישראל זו סנהדרין גדולה שבלשכת הגזית אוקימנא לעיל (דף ה:) דמאן חכמים ר"ש: **ת"ר הורו** ב"ד. פי' ועשו קהל או רובו על פיהם ודינו שטעו וחזרו בהן מת אחד מב"ד פטורים אחד מן הצבור חייבים. מאן תנא אמר ר' דוסא ואמרי לה אמר ר' ירמיה בר אבא ר"מ היא דאמר ב"ד מייתו ולא צבור והכין טעמא מת אחד מב"ד פטורים מלהביא פר. דהויא לה חטאת שמתו בעליה מת אחד מן הצבור חייב: ב"ד להביא הפר דהא כולהו ב"ד קיימי. מתקיף לה רב יוסף מאי דלמא ר"ש היא דאמר צבור מיתתו וב"ד מייתי והכי קאמר מת אחד מב"ד פטור' דהוה ליה חטאת שמתו בעליה מת אחד מן הצבור חייבין שאין הצבור מתין. פי' ב"ד לאו צבור נינהו אלא שותפין. א"ל אביי לא מצית לאוקמא כר"ש דהא שמעינן ליה דאמר חטאת השותפין לא אזלא למיתה. דתניא פר ושעיר יהו"כ שאבדו והפריש אחרים תחתיהן פי' ולא הספיק להקריבן עד שנמצאו הראשונים יפותו. דברי ר' יהודה דקסבר ר' יהודה חטאת צבור מתה. והכי מפורש בתוספתא יומא (פ"ג) ר' אלעזר ור' שמעון אומרי' יראו עד שיסתאבו ויכברו ויפלו דמיהן לנדבה שאין חטאת צבור מתה. פי' הנה הפר של יוה"כ דלאו דצבור הוא אלא דשותפי אהרן ובניהו כדכתיב והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו וגו' ודינו אצל ר' שמעון כדין השעיר דהוא חטאת צבור דאלמא אם מת אחד מן השותפין קרב כדרך שאם מת אחד מן הצבור קרב. ואמאי קתני מת אחד מב"ד פטורין אפילו כי מת ליקרב. והא מתניתא איתא ביומא בפ' הניאו לו. דהכי תניא בתוספתא תכורה (פ"ב) המפריש חטאתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה ולא הספיק להקריבה עד שנמצאת הראשונה והרי שתיהן עומדות יביא איזו מהן שירצה והשניה תרעה עד שתסתאב וימכר ויפלו דמיה לנדבה. ר' אומר תמות ומודים חכמים לר' במפריש חטאתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה והקריבה ואח"כ נמצאת הראשונה שתמות. ות"ר בספרא פרשת יחיד ואם כבש יביא קרבנו ומנין את אומר המפריש חטאתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה ואח"כ נמצאת הראשונה והרי שתיהן עומדות שיביא איזה מהן שירצה ת"ל יביא יכול יביא שתיהן ת"ל יביאנה אחת הוא מביא ואינו מביא שתים. ואמרי עלה בתמורה פרק יש בקרבנות היחיד (דף טו) והא חטאת דפרישא מה תהא עלה. אמר רב המנונא תנא ר' יהודה אומר רועה

א) כי כל דגל היו לו ג' נשיאים ואילו לא נחלק שבט יוסף היה נשאר דגל אחד בב' נשיאים בלבד כי שבט לוי לא פוקד דכתיב בנחלתם כל חניתם. פירוש הכי קאמר ליה יעקב ליוסף על שם אחיהם יקראו בנחלתם והמחוגות נמי מעין נחלה היתה שהן חולקין הרוחות הלכך נחלקו. וראינו במקצת פי' חכמים א) בנחלתם כך חניתם שיעקב חלק לה בהם אחד לאות שצוה להם אביהם שלרוחות שנחלקו לשאת משהו להן נחלקו לדגלים ואקשינן והא חלוקין בנשיאים דכתיב ביום השביעי נשיא לבני מנשה גמליאל בן פדהצור ופרקינן כדי לחלוק כבוד לנשיאים.

ז) מ"כ פרשה ויקרא.

ח) ל"ל ומשיח.

ט) [לקמן ח.].

י) [ויקרא ה.].

כ) [לעיל ה.].

ל) [לעיל ג:].

מ) [לקמן ט:].

א) מ"מ פ"ב מהל' שגגות הלכה כ סמג עשין רמז:

ב) מ"מ שם פט"ו הל' ו סמג שם:

ג) מ"מ שם הל' ה:

ד) מ"מ שם הלכה ד:

ה) מ"מ שם הל' ה:

ו) מ"מ שם ופ"ד הל' ה [וס"ג] הלכה כ סמג שם: